

วิเคราะห์โครงการธนาคารชาวอำเภอโพธิ์

ในบทนี้จะได้วิเคราะห์ถึงผลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์และแบบสอบถามเป็น
เกณฑ์ โดยสอบถามจากสมาชิกบ้านโคกกอง 64 คน กรรมการ 5 คน รวม 69
คน และสมาชิกบ้านแพงศรี 18 คน กรรมการชุดเดิม 2 คน กรรมการชุดใหม่
1 คน รวม 21 คน รวมทั้งสิ้น 89 คน อนึ่งผู้เขียนแยกอธิบายข้อมูลของกรรมการ
ชุดใหม่บ้านแพงศรี โดยไม่รวมกับกรรมการชุดเดิมและใช้เครื่องหมาย * แทนตัว
กรรมการชุดใหม่ดังกล่าว สำหรับแบบสอบถามที่ใช้ในการวิเคราะห์คิดเป็นร้อยละ
ร้อยละของแบบสอบถามทั้งหมด จากนั้นจะนำข้อมูลที่ไดมารวบรวมและวิเคราะห์
เป็นอัตราส่วนร้อยละ โดยแบ่งออกเป็น 6 ส่วน คือ

1. ข้อมูลพื้นฐานและความต้องการของสมาชิกและกรรมการ
2. ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานรวมกลุ่มและจัดตั้ง และความรู้ความ
เข้าใจของสมาชิกและกรรมการ
3. ข้อมูลเกี่ยวกับผู้นำท้องถิ่นและกรรมการ และบทบาทของข้าราชการ
เกี่ยวกับการดำเนินงาน
4. ข้อมูลการมีส่วนร่วมของสมาชิกและกรรมการ
5. สภาพการเมืองในระดับหมู่บ้านโคกกองและบ้านแพงศรี
6. ปัญหาและอุปสรรคของโครงการธนาคารชาว

1. ข้อมูลพื้นฐานและความต้องการของสมาชิกและกรรมการ

ตารางที่ 1 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารข้าว จำแนกตามลักษณะและจำนวนของการถือครองที่ดิน

การถือครอง ที่ดิน	บ้านโคกกอง						บ้านแพงศรี						รวม	ร้อยละ
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ		
ไม่มีที่ดิน	1	1.6	0	0	1	1.4	0	0	0	0	0	0	1	1.1
มีที่ดิน														
1-20 ไร่	20	31.2	1	20	21	30.4	10	55.5	1	50	11	55	32	35.9
21-40 ไร่	33	51.6	3	60	36	52.2	7	38.9	1*	50	8	40	44	49.4
40 ไร่ขึ้นไป	7	10.9	1	20	8	11.6	1	5.6	0	0	1	5	9	10.1
เช่าที่ดิน														
1-20 ไร่	2	3.1	0	0	2	2.9	0	0	0	0	0	0	2	2.4
21-30 ไร่	1	1.6	0	0	1	1.4	0	0	0	0	0	0	1	1.1
รวม	64	100	5	100	69	100	18	100	2	100	20	100	89	100

จากตารางที่ 1 แสดงว่าสมาชิกและคณะกรรมการบ้านโคกกองส่วนใหญ่มีที่ดินและจำนวนที่ดิน 21-40 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 52.2 รองลงมาตามลำดับมีที่ดิน 1-20 ไร่ ร้อยละ 30.4 มีที่ดิน 40 ไร่ขึ้นไปร้อยละ 11.6 เช่าที่ดิน 1-20 ไร่ ร้อยละ 2.9 จำนวนน้อยที่สุด คนหนึ่งเช่าที่ดิน 21-30 ไร่ อีกคนไม่มีที่ดินและไม่เช่าที่ดิน (อาชีพรับจ้าง) คิดเป็นร้อยละ 1.4

สมาชิกกรรมการบ้านแพ่งศรีส่วนใหญ่มีที่ดิน 1 - 20 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 55 รองลงมาที่มีที่ดิน 21-40 ไร่ ร้อยละ 40 จำนวนน้อยที่สุดมีที่ดิน 40 ไร่ ขึ้นไป 1 คน คิดเป็นร้อยละ 5

อาจสรุปได้ว่าสมาชิกกรรมการบ้านโคกกองส่วนใหญ่มีที่ดินมากกว่าบ้านแพ่งศรี และโดยมากที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์มากกว่า ซึ่งเป็นผลให้สมาชิกและกรรมการบ้านโคกกอง มีผลผลิตเป็นข้าวและมีรายได้มากกว่าสมาชิกและกรรมการบ้านแพ่งศรี

ตารางที่ 2 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารข้าว จำแนกตามผลผลิตต่อปี

ปริมาณผล ผลิตต่อปี	บ้านโคกกอง						บ้านแพ่งศรี						รวม	ร้อยละ
	สมา -ชิก	ร อย ละ	กร ร ม - การ	ร อย ละ	รวม	ร อย ละ	สมา -ชิก	ร อย ละ	กร ร ม - การ	ร อย ละ	รวม	ร อย ละ		
ไม่มีผลผลิต	1	1.6	0	0	1	1.4	0	0	0	0	0	0	1	1.1
ผลผลิต ต่ำกว่า														
1,200 กก.	5	7.8	0	0	5	7.3	2	11.1	0	0	2	10	7	7.9
1,201-														
2,400 กก.	24	37.5	1	20	25	31.2	6	33.3	0	0	6	30	31	34.8
2,401-														
3,600 กก.	13	20.3	2	40	15	21.8	4	22.2	1*	50	5	25	20	22.5
3,601-														
4,800 กก.	10	15.6	0	0	10	14.5	2	11.1	0	0	2	10	12	13.5
4,801-														
6,000	5	7.8	1	20	6	8.7	3	16.7	1	50	4	20	10	12.2
6,000ขึ้นไป	6	9.3	1	20	7	10.1	1	5.6	0	0	1	5	8	9.0
รวม	64	100	5	100	69	100	18	100	2	100	20	100	89	100

จากตารางที่ 2 แสดงว่าสมาชิกและกรรมกรบ้านโคกทองส่วนใหญ่ มีผลผลิตเป็นข้าวปริมาณ 1,201-2,500 กก. คิดเป็นร้อยละ 36.2 รองลงมา มีข้าว 2,4001 - 3,6000 กก. ร้อยละ 21.8 มีข้าว 3,601 - 4,800 กก. ร้อยละ 14.5 มีข้าว 6,000 กก. ขึ้นไป ร้อยละ 10.1 มีข้าว 4,801 - 6,000 กก. ร้อยละ 8.7 มีข้าวต่ำกว่า 1,200 กก. ร้อยละ 7.3 ไม่มีผลผลิตเลย ร้อยละ 1.4

สมาชิกและกรรมกรบ้านแพ่งศรีส่วนใหญ่มีผลผลิตปริมาณ 1,201 - 2,400 กก. ร้อยละ 30 รองลงมา มีข้าว 3,401 - 3,600 กก. ร้อยละ 25 มีผลผลิต 4,801 - 6,000 กก. ร้อยละ 20 มีข้าวต่ำกว่า 1,200 กก. และ 3,601 - 4,800 กก. ร้อยละ 10 จำนวนน้อยที่สุดมีข้าว 6,000 กก. ขึ้นไปร้อยละ 5.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารข้าว ปริมาณข้าวที่บริโภคภายใน
ครอบครัวตอปี

ปริมาณข้าว บริโภค/ปี	บ้านโคกกอง						บ้านแพงศรี						รวม	ร้อยละ
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ-การ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ-การ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ		
ต่ำกว่า														
1,200 ก.ก.	13	20.3	1	20	14	20.3	5	27.8	0	0	5	25	19	21.3
1,201 -														
2,400 ก.ก.	37	57.8	1	20	38	55.1	8	44.4	2*	100	10	50	48	54.0
2,401 -														
3,600 ก.ก.	10	18.2	2	40	12	17.4	4	22.2	0	0	4	20	16	18.0
3,601 -														
4,800 ก.ก.	4	3.1	1	20	5	7.2	1	5.6	0	0	1	5	6	6.7
รวม	64	100	5	100	69	100	18	100	2	100	20	100	89	100

จากตารางที่ 3 แสดงว่า สมาชิกและกรรมการบ้านโคกกองส่วนใหญ่บริโภคข้าวตอปี 1,201 - 2,400 ก.ก. ร้อยละ 55 รองลงมาบริโภคต่ำกว่า 1,200 ก.ก. ร้อยละ 20.3 บริโภค 2,401-3,600 ก.ก. ร้อยละ 17.4 บริโภคข้าว 3,601 - 4,800 ก.ก. ร้อยละ 7.2

สมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรีส่วนใหญ่บริโภคข้าวตอปี 1,201 - 2,400 ก.ก. ร้อยละ 50 รองลงมาบริโภคต่ำกว่า 1,200 ก.ก. ร้อยละ 25 บริโภคข้าว 2,401 - 3,600 ก.ก. ร้อยละ 20 จำนวนน้อยที่สุดบริโภคข้าว 3,601 - 4,800 ก.ก. ร้อยละ 7.2

โดยสรุปจากตารางที่ 2 และตารางที่ 3 สมาชิกและกรรมการบ้านโคกกองและบ้านแพงศรีบริโภคข้าวในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกัน.

ตารางที่ 4 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารชาวจำแนกตามปริมาณข้าวที่ขายต่อปี

ปริมาณข้าว ขาย/ปี	บ้านโคกกอง						บ้านแพ่งศรี						รวม	ร้อยละ
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ		
ไม่ขาย	20	31.2	1	20	21	30.4	8	44.4	1	50	9	45	30	33.7
ขายต่ำกว่า 600 ก.ก.	20	31.2	2	40	22	31.9	3	16.7	0	0	3	15	25	28.1
601-1,200 ก.ก.	17	26.6	2	40	19	27.5	3	16.7	1	50	4	20	23	25.8
1,201- 2,400 ก.ก.	6	9.4	0	0	6	8.7	2	11.1	*	0	2	10	8	9.0
2,401 - 3,600 ก.ก.	1	1.6	0	0	1	1.5	2	11.1	0	0	1	9	3	3.4
รวม	64	100	5	100	69	100	18	100	2	100	20	100	89	100

จากตารางที่ 4 แสดงว่า สมาชิกและกรรมการบ้านโคกกองส่วนใหญ่ขายข้าว ร้อยละ 68.8 ซึ่งจำแนกออกดังนี้ ส่วนใหญ่ขายข้าวต่ำกว่า 600 กก. ร้อยละ 31.9 รองลงมาขายข้าว 601 - 1,200 กก. ร้อยละ 27.5 ขายข้าว 1,201 - 2,400 กก. ร้อยละ 8.7 จำนวนน้อยที่สุดขายข้าว 2,401 - 3,600 กก. จำนวนร้อยละ 1.5 สำหรับที่ไม่ขายข้าวคิดเป็นร้อยละ 31.2

สมาชิกและกรรมการบ้านแพ่งศรีส่วนใหญ่ขายข้าว ร้อยละ 55.6 ซึ่งจำแนกออกดังนี้ ส่วนใหญ่ขายข้าวต่ำกว่า 600 กก. และ 601 - 1,200 กก. ร้อยละ 16.7 เท่ากันที่เหลือขายข้าว 1,201 - 2,400 กก. และ 2,401 - 3,600 กก. ร้อยละ 11.1

อาจสรุปได้ว่า สมาชิกและกรรมการบ้านโคกกองส่วนใหญ่มีข้าวเหลือจากการบริโภคมากกว่าสมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรี เนื่องจากมีจำนวนสมาชิกและกรรมการที่ชายชามีจำนวนผู้ที่ขายและอัตราส่วนข้าวที่ขายมากกว่า

ตารางที่ 5 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารข้าว จำแนกตามปริมาณข้าวที่ฝากในธนาคารข้าว

ปริมาณข้าวที่ฝาก	บ้านโคกกอง						บ้านแพงศรี						รวม	ร้อยละ
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ		
12-35 กก.	8	12.5	0	0	8	11.6	12	66.7	0	0	12	60	20	22.5
36-60 กก.	36	56.3	4	80	40	58.0	0	0	1	50	1	5	41	46.1
61-110 กก.	18	28.1	1	20	19	27.5	4	22.2	1	50	5	25	24	26.9
ไม่ทราบจำนวน	2	3.1	0	0	2	2.9	2	11.1	0	0	2	10	4	4.5
รวม	64	100	5	100	69	100	18	100	2	100	20	100	89	100

จากตารางที่ 5 แสดงว่า สมาชิกและกรรมการบ้านโคกกองส่วนใหญ่ฝากข้าว 36 - 60 กก. ร้อยละ 56.3 รองลงมาฝากข้าว 61 - 110 กก. ร้อยละ 28.1 ฝากข้าว 12 - 35 กก. ร้อยละ 12.5 จำนวนน้อยที่สุดไม่ทราบจำนวนที่ฝากข้าวร้อยละ 31

สมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรีส่วนใหญ่ฝากข้าว 12 - 35 กก. ร้อยละ 60 รองลงมาฝากข้าว 61 - 110 กก. ร้อยละ 25

อาจสรุปได้ว่าสมาชิกและกรรมการบ้านโคกกองฝากข้าวจำนวนมากมีมากกว่าสมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรี ทำให้ธนาคารข้าวบ้านโคกกองมีข้าวเป็นทุนหมุนเวียน.

ตารางที่ 6 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารข้าว จำแนกตามรายได้ต่อปีภายในครอบครัว

รายได้/ปี ภายใน ครอบครัว	บ้านโคกกอง						บ้านแพงศรี						รวม	ร้อยละ
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ		
ต่ำกว่า 4,000 บาท	3	4.7	0	0	3	4.3	0	0	0	0	0	0	3	3.4
4,001- 8,000บาท	33	51.7	2	40	33	50.7	11	61.1	1	50	12	60	47	52.8
8,001- 12,000บาท	11	17.1	1	20	12	17.4	3	16.7	*	0	3	15	15	16.9
12,001- 16,000บาท	11	17.1	1	20	12	17.4	2	11.1	0	0	2	10	14	15.7
16,0001- 20,000 บาท	1	1.6	1	20	2	2.9	2	11.1	0	0	2	10	4	4.5
20,000 บาท ขึ้นไป	5	7.8	0	0	5	7.3	0	0	1	50	1	5	6	6.7
รวม	64	100	5	100	69	100	18	100	2	100	20	100	89	100

จากตารางที่ 6 แสดงว่าสมาชิกและกรรมการบ้านโคกกองส่วนใหญ่มีรายได้ต่อปี 4,001 - 8,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 50.7 รองลงมาตามลำดับมีรายได้ 8,001 - 12,000 บาท และ 12,001 - 16,000 บาท ร้อยละ 17.4 เท่ากัน มีรายได้ 20,000 บาท ขึ้นไป ร้อยละ 7.3 มีรายได้ต่ำกว่า 4,000 บาท ร้อยละ 4.3 จำนวนน้อยที่สุดมีรายได้ 16,001 - 20,000 บาท ร้อยละ 2.9

สมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรีส่วนใหญ่มีรายได้ 4,001 - 8,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 60 รองลงมาตามลำดับมีรายได้ 8,001-12,000 บาท ร้อยละ 15 มีรายได้ 20,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 5

โดยสรุป สมาชิกและกรรมการธนาคารชาวบ้านโคกกองมีรายได้มากกว่าสมาชิกและกรรมการธนาคารชาวบ้านแพงศรี

ตารางที่ 7 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารชาวบ้าน จำแนกตามรายจ่ายต่อปี

รายจ่าย/ปี	บ้านโคกกอง					บ้านแพงศรี					รวม	ร้อยละ		
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม			ร้อยละ	
ต่ำกว่า 4,000 บาท	7	10.9	0	0	7	10.1	0	0	0	0	0	7	7.9	
4,001- 8,000 บาท	40	62.5	3	60	43	62.3	13	72.2	*1	50	14	70	57	64.1
8,001 - 12,000 บาท	12	18.8	2	40	14	20.3	2	11.1	0	0	2	10	16	18.0
12,001 - 16,000 บาท	2	3.1	0	0	2	2.9	3	16.7	0	0	3	15	5	5.6
16,001 - 20,000 บาท	2	3.1	0	0	2	2.9	0	0	0	0	0	0	2	2.2
20,000 บาท ขึ้นไป	1	1.6	0	0	1.5	0	0	1	50	1	5	2	2	3
รวม	64	100	5	100	69	100	18	100	2	100	20	100	89	100

ตารางที่ 7 แสดงว่า สมาชิกและกรรมการบ้านโคกกองส่วนใหญ่มีรายจ่ายต่อปี 4,001-8,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 62.3 รองลงมาตามลำดับมีรายจ่ายต่อปี 8,001 - 12,000 บาท ร้อยละ 20.3 มีรายจ่ายต่ำกว่า 4,000 บาท ร้อยละ 10.1 มีรายจ่าย 12,001 - 16,000 บาท และ 16,001 - 20,000 บาท ร้อยละ 2.9 เท่ากัน จำนวนน้อยที่สุดมีรายจ่ายมากกว่า 20,000 บาท ร้อยละ 1.5

สมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรีส่วนใหญ่มีรายจ่ายต่อบี 4,001-8,000 บาท ร้อยละ 70 รองลงมาตามลำดับมีรายจ่ายต่อบี 12,001 - 16,000 บาทต่อบี ร้อยละ 10 จำนวนน้อยที่สุดมีรายจ่ายต่อบี 20,000 บาท ขึ้นไปร้อยละ 5

ตารางที่ 8 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารชาว ผู้ให้ความเห็นเปรียบเทียบรายได้อับ รายจ่าย

รายได้ เปรียบเทียบ รายจ่าย	บ้านโลกทอง						บ้านแพงศรี						รวม	ร้อยละ
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ-การ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ-การ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ		
เพียงพอ	11	17.9	0	0	11	15.9	4	22.2	0	0	4	20	15	16.9
ไม่เพียงพอ	53	82.8	5	100	58	84.1	14	77.8	* 2	100	16	80	74	83.1
รวม	64	100	5	100	69	100	18	100	2	100	20	100	89	100

จากตารางที่ 8 แสดงว่าสมาชิกและกรรมการบ้านโลกทองส่วนใหญ่เห็นว่า รายได้ของตนไม่เพียงพอกับรายจ่ายร้อยละ 84.1 และจำนวนน้อยที่สุดเห็นว่ารายได้ เพียงพอกับรายจ่ายร้อยละ 15.9

สมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรีส่วนใหญ่เห็นว่ารายได้ของตนไม่เพียงพอกับ รายจ่ายร้อยละ 80 และจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 20 เห็นว่ารายได้เพียงพอกับรายจ่าย

โดยสรุปสมาชิกและกรรมการทั้งสองหมู่บ้านเห็นว่ารายได้ของตนไม่เพียงพอ กับรายจ่าย

ตารางที่ 9 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารข้าว จำแนกตามจำนวนหนี้สินใน
ครอบครัว

หนี้สินใน ครอบครัว	บ้านโคกกอง						บ้านแพ่งศรี						รวม	ร้อยละ
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ		
ไม่มีหนี้สิน	26	40.6	3	60	29	42.0	6	33.2	0	0	6	30	35	39.3
มีหนี้สินต่ำกว่า 2,000 บาท	13	20.3	0	0	13	18.9	6	33.3	1	50	7	35	20	22.5
2,001-4,000 บาท	9	14.1	1	20	10	14.5	2	11.1	* 1	50	3	15	13	14.6
4,001-6,000 บาท	6	9.4	0	0	6	8.7	2	11.1	0	0	2	10	8	9.0
6,001-8,000 บาท	1	1.6	0	0	1	1.5	1	5.6	0	0	1	5	2	2.2
8,001-10,000 บาท	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
10,000-20,000 บาท	2	3.1	1	20	3	4.3	1	0	0	0	0	0	3	3.4
20,001 บาทขึ้นไป	7	10.9	0	0	7	10.1	1	5.6	0	0	1	5	8	9.0
รวม	64	100	5	100	69	100	18	100	2	100	20	100	89	100

จากตารางที่ 9 สมาชิกและกรรมการบ้านโลกกองไม่มีหนี้สิน ร้อยละ 42.0 และส่วนใหญ่มีหนี้สินร้อยละ 58 ซึ่งจำแนกตามลำดับดังนี้ มีหนี้สินต่ำกว่า 2,000 บาท ร้อยละ 18.9 มีหนี้สิน 2,001 - 4,000 บาท ร้อยละ 14.5 มีหนี้สิน 20,000 บาท ขึ้นไป ร้อยละ 10.1 มีหนี้สิน 4,001 - 6,000 บาท ร้อยละ 8.7 มีหนี้สิน 10,001 - 20,000 บาท ร้อยละ 4.3 และจำนวนที่น้อยที่สุดมีหนี้สิน 6,001 - 8,000 บาท ร้อยละ 1.5

สมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรีไม่มีหนี้สินร้อยละ 30 สมาชิกและกรรมการส่วนใหญ่มีหนี้สินร้อยละ 70 จำแนกออกตามลำดับดังนี้ มีหนี้สินต่ำกว่า 2,000 บาท ร้อยละ 35 รองลงมามีหนี้สิน 2,001 - 4,000 บาท ร้อยละ 15 มีหนี้สิน 4,001 - 6,000 บาท ร้อยละ 10 และจำนวนน้อยที่สุดมีหนี้สิน 6,001 - 8,000 บาท และ 20,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 5

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 10 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารชาวมุสลิมให้ความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุที่มีหนี้สิน

สาเหตุที่มีหนี้สินเพื่อใช้จ่ายเกี่ยวกับ	บ้านโคกกong						บ้านเพงศรี						รวม	ร้อยละ
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ		
การประกอบอาชีพเกษตรกรรม	32	50.8	1	50	33	50.8	8	53.3	2	100	10	58.8	43	52.4
ใช้จ่ายในครอบครัว	8	12.8	0	0	8	12.3	0	0	0	0	0	0	8	9.8
การรักษาพยาบาล	5	7.9	0	0	5	7.7	5	33.3	0	0	5	29.4	10	12.2
ซ่อมแซมบ้าน	6	9.5	0	0	6	9.2	0	0	0	0	0	0	6	7.3
การศึกษา	5	7.9	0	0	5	7.7	1	6.7	0	0	1	5.9	6	7.3
ใช้จ่ายในการประกอบอาชีพในต่างประเทศ	7	11.1	1	50	8	12.3	1	6.7	*	0	1	5.9	9	11.0
รวม	63	100	2	100	65	100	15	100	2	100	17	100	82	100

หมายเหตุ

คำถามนี้ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ จำนวนผู้ตอบ บ้านโคกกองจำนวน
สมาชิก 40 คน รวม 42 คน บ้านแพงศรีจำนวนสมาชิก 9 คน
กรรมการชุดที่ 1 มี 2 คน (กรรมการชุดที่ 2 มี 1 คน) รวม
11 คน รวมทั้งสิ้น 53 คน

ตารางที่ 10 แสดงว่าสมาชิกและกรรมการบ้านโคกกองที่มีหนี้สินนั้น
ส่วนใหญ่มีสาเหตุจากการกู้ยืมเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ ร้อยละ 50.8
รองลงมาตามลำดับมีหนี้สิน เนื่องจากการใช้จ่ายในครอบครัวร้อยละ 12.3
ใช้ในการลงทุนเพื่อจัดส่งญาติไปประกอบอาชีพ ณ ต่างประเทศ (ตะวันออกกลาง)
ร้อยละ 12.13 ใช้ในการซ่อมแซมบ้านร้อยละ 9.52 และจำนวนน้อยที่สุดใช้
ในการศึกษาของบุตรและค่ารักษาพยาบาล ร้อยละ 7.7

สมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรีที่มีหนี้สินส่วนใหญ่ใช้ในการประกอบ
อาชีพร้อยละ 58.8 รองลงมาตามลำดับ สาเหตุที่มีหนี้สินคือ ค่ารักษาพยาบาล
ร้อยละ 29.4 และจำนวนน้อยที่สุด สมาชิก 2 คน มีหนี้สินเพื่อใช้ในการศึกษา
และใช้จ่ายจัดส่งญาติไปประกอบอาชีพต่างประเทศ ร้อยละ 5.9 สำหรับ
กรรมการชุดเดิม 2 คน มีหนี้สินเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ ส่วนกรรมการ
ชุดใหม่ 1 คน มีหนี้สินเพื่อจัดส่งญาติไปประกอบอาชีพ ณ ต่างประเทศ

ข้อสังเกต การประกอบอาชีพหมายถึง อาชีพเกษตรกรรวมทั้งมีค่า
ใช้จ่ายเกี่ยวกับ การซื้อเครื่องมือที่ใช้ในการเกษตร เช่น ปุ๋ยควาย ยากำจัดศัตรู
พืช ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเครื่องสูบน้ำ และการซื้อที่ดิน

ตารางที่ 11 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารชาว ผู้ที่เคยหรือไม่เคยขายข้าวเขียว

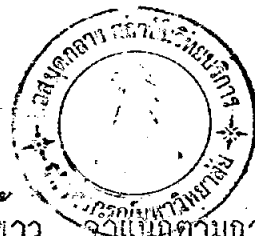
การชาย ข้าว เขียว	บ้านโคกกong						บ้านแพงศรี						รวม	ร้อยละ
	สมา ชิก	ร อย ละ	กร ร ม - กา ร	ร อย ละ	ร ว ม	ร อย ละ	สมา ชิก	ร อย ละ	กร ร ม - กา ร	ร อย ละ	ร ว ม	ร อย ละ		
เคยขาย	2	3.1	4	80	6	8.7	0	0	0	0	0	0	6	6.7
ไม่ เคย ขาย	62	96.9	1	20	63	91.3	18	100	*2	100	20	100	83	93.3
รวม	64	100	5	100	69	100	18	100	2	100	20	100	89	100

ตารางที่ 11 แสดงว่าสมาชิกและกรรมการบ้านโคกกongส่วนใหญ่ไม่เคยขายข้าวเขียวคิดเป็นร้อยละ 91.3 อีกส่วนหนึ่งเคยขายข้าวเขียวร้อยละ 8.7

สมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรีร้อยละร้อยไม่เคยขายข้าวเขียว

จากการสัมภาษณ์สมาชิกและกรรมการเห็นว่า พอคาคคนกลางไม่นิยมการซื้อข้าวเขียว เพราะเสี่ยงต่อการขาดทุน เพราะผลผลิตจากข้าวเขียวอาจไม่ให้ผลดีตามที่คาคหวัง เนื่องจากผลผลิตขึ้นอยู่กับภูมิอากาศ ดังนั้นพอคาคคนกลางจึงใช้วิธีการไถหว่ามเงินหรือข้าวที่มีอัตราดอกเบี้ยสูง

¹ อัตราการกู้ยืมเงินของพอคาคคนกลางร้อยละ 10 ต่อเดือนหรือร้อยละ 120 ต่อปี และอัตราการกู้ยืมข้าวประมาณร้อยละ 250 ต่อช่วงฤดูการเพราะปลูกจนถึงฤดูเก็บเกี่ยว

ตารางที่ 12 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารชาวนาแบบตามการชายชาว

การชาย ผลผลิต	บ้านโคกกอง						บ้านแพงศรี						รวม	ร้อยละ
	สมา ชิก	รอย ละ	กรรม การ	รอย ละ	รวม	รอย ละ	สมา ชิก	รอย ละ	กรรม การ	รอย ละ	รวม	รอย ละ		
ไม้ไผ่ขาย	13	20.3	0	0	13	18.9	7	38.9	1	50	8	40	21	23.6
นำไปขาย เองให้ พอกา คากลาง	20	31.3	5	100	25	36.2	0	0	0	0	0	0	25	28.1
ขายให้พ อคากลาง ที่ มารับ ซื้อ	31	48.4	0	0	31	44.9	11	61.1	* 1	50	12	60	43	48.3
รวม	64	100	5	100	69	100	18	100	2	100	20	100	89	100

ตารางที่ 12 แสดงว่าสมาชิกและกรรมการธนาคารชาวนาแบบโคกกองส่วนใหญ่
ที่ชายชาวให้แกพอกคากลางที่มารับซื้อที่หมู่บ้านคิดเป็น ร้อยละ 44.9 รองลงมำไปชาย
ให้พอกคากลางในตำบลอำเภอ ร้อยละ 36.2 จำนวนน้อยที่สุดไม้ไผ่ขายชาวร้อยละ 18.9

สมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรีส่วนใหญ่ชายชาวให้แกพอกคากลางที่มารับซื้อที่หมู่บ้าน
ร้อยละ 60 เนื่องจากผลผลิตที่ขายมีจำนวนน้อย และระยะทางหมู่บ้านห่างไกลอำเภอไม่
คุ้มค่าขนขำไปขายเอง

จากตารางดังกล่าว อาจสรุปได้ว่าสมาชิกและกรรมการบ้านโคกกองชายชาว
มากกว่าสมาชิกและกรรมการธนาคารชาวนาแบบแพงศรี (61.1 : 60) เนื่องจากมีขำเหลือ
จากการบริโภคเพื่อที่จะขายมากกว่า

ตารางที่ 13 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารชาว - ผู้ชายชาวหรือไม่ชายชาว
หลังการเก็บเกี่ยว

การชาย ชาวหลัง เก็บ- เกี่ยว	บ้านโคกกอง					บ้านแพงศรี					รวม	ร้อยละ		
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม				
ไม่ได้ชาย	32	62.7	2	40	34	51.5	6	54.5	2	100	8	61.5	42	53.2
ชาย	29	45.3	3	60	32	48.5	5	45.5	0	0	5	38.5	37	46.8
รวม	51	100	2	100	66	100	11	100	2	100	13	100	79	100

จากตารางที่ 13 แสดงว่าสมาชิกและกรรมการบ้านโคกกองที่ชายชาวทั้งหมด 51 คน (จากตารางที่ 21 นี้) ส่วนใหญ่ไม่ได้ชายชาวหลังการเก็บเกี่ยวทันที แต่จะชายหลังการเก็บเกี่ยวไม่นานประมาณ 3-4 เดือน คิดเป็นร้อยละ 51.5 ที่เหลือชายชาวหลังการเก็บเกี่ยวทันที ร้อยละ 48.5

สมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรีที่ชายชาวทั้งหมด 11 คน ส่วนใหญ่ไม่ชายชาวหลังการเก็บเกี่ยวทันทีคิดเป็นร้อยละ 61.5 อีกส่วนหนึ่งชายชาวหลังเก็บเกี่ยวทันที ร้อยละ 38.5

ตารางที่ 14 จำนวนสมาชิกและกรรมการชนวนการข้าว ผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับปัญหา
ในการประกอบอาชีพ

ปัญหาในการประกอบอาชีพ	บ้านโคกกอง						บ้านแพงศรี						รวม	ร้อยละ
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ		
ที่ดิน	20	16.4	0	0	20	15.4	12	24.5	1	16.7	13	25.0	33	18.1
แหล่งน้ำ	54	44.3	5	62.5	59	45.4	17	34.7	*2	33.3	19	36.5	78	42.9
เงินทุน	25	20.5	2	25	27	20.7	5	10.2	*1	16.7	5	9.6	32	17.6
ศัตรูพืช	5	4.1	1	12.5	6	4.6	10	20.4	*2	33.3	10	19.2	16	8.8
อื่น ๆ	10	8.2	0	0	10	7.7	3	6.1	*	0	3	5.8	13	7.1
ไม่มีปัญหา	8	6.5	0	0	8	6.2	2	4.1	1	0	2	3.9	10	5.5
รวม	122	100	8	100	130	100	49	100	7	100	52	100	182	100

หมายเหตุ

คำถามนี้ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ จำนวนตอบบ้านโคกกองจำนวนสมาชิก 64 คน
กรรมการ 5 คน รวม 69 คน บ้านแพงศรีจำนวนสมาชิก 18 คน กรรมการ
ชุดที่ 1 มี 2 คน (กรรมการชุดที่ 2 มี 1 คน) รวม 20 คน รวมทั้งสิ้น
89 คน

จากตารางที่ 14 แสดงว่าสมาชิกและกรรมการบ้านโคกกองส่วนใหญ่ เห็นว่ามีปัญหาแหล่งน้ำคิดเป็นร้อยละ 45.4 รองลงมาตามลำดับมีปัญหาเงินทุน ร้อยละ 20.7 เห็นว่ามีปัญหาที่ดินจำนวนร้อยละ 15.4 มีปัญหาอื่น ๆ เช่น ตลาด ราคาผลผลิต ร้อยละ 7.7 จำนวนน้อยที่สุดที่ตอบว่ามีปัญหาเห็นว่ามีปัญหา ศัตรูพืชร้อยละ 4.6 ที่เหลือร้อยละ 6.2 เห็นว่าไม่มีปัญหา

สมาชิกและกรรมการบ้านแพ่งศรีส่วนใหญ่ เห็นว่ามีปัญหาแหล่งน้ำคิดเป็น ร้อยละ 36.5 รองลงมาตามลำดับมีปัญหาที่ดินจำนวนร้อยละ 25.0 เห็น ว่ามีปัญหาศัตรูพืชร้อยละ 19.2 มีปัญหาเงินทุนหนี้สินร้อยละ 9.6 จำนวนน้อย ที่สุดที่ตอบว่ามีปัญหาเห็นว่ามีปัญหาอื่น ๆ ร้อยละ 5.8 ที่เหลือร้อยละ 3.9 เห็นว่าไม่มีปัญหา

จากความเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการประกอบอาชีพ สมาชิกและกรรมการ โดยส่วนใหญ่เห็นว่าปัญหาที่สำคัญคือปัญหาที่เกี่ยวกับการทำนา ปัญหาที่มากที่สุดคือ เรื่องแหล่งน้ำ (78 ใน 89 คน) เนื่องจากชาวบ้านมีแนวความคิดพื้นฐานว่า ตนสามารถประกอบอาชีพ (ทำนา) ได้ผลตามที่ตนคาดหวังได้ด้วยตนเอง ถ้ามิน้ำเพียงพอในการเพาะปลูก จะได้ข้าวเพียงพอในการบริโภค ที่น้ำสังเกต ชาวบ้านเห็นว่า ปัญหาราคาผลผลิตเป็นเรื่องไกลตัว ซึ่งอาจจะเป็นเพราะตนเอง ต้องการผลผลิตเพื่อการค้าบริโภค ที่เหลือจึงนำไปขาย

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 15 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารชาว ผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับบริการ
แก้ไขปัญหา เมื่อประสบปัญหาควาไรภายในครอบครัว

ปัญหา ค่าใช้จ่าย	บ้านโลกทอง					บ้านแพงศรี					รวม	ร้อยละ		
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม			ร้อยละ	
ญาติ- พี่น้อง	35	35.7	2	40	37	35.9	8	24.3	0	0	8	22.9	40	30.1
เพื่อน บ้าน	5	5.1	0	0	5	4.8	2	6.1	0	0	2	5.7	7	5.3
ผู้มีเงิน ในหมู่บ้าน	23	23.5	0	0	23	22.3	5	15.1	1	50	6	17.1	29	21.8
ผู้มีเงิน นอกหมู่บ้าน	20	20.4	1	20	21	20.3	10	30.3	1	50	11	31.4	32	24.5
รับจ้าง	6	6.1	1	20	7	6.8	2	6.0	0	0	2	5.7	9	6.7
ขาย ทรัพย์สิน	4	4.1	0	0	4	3.9	3	9.1	0	0	3	8.6	7	5.3
ไม่มีปัญหา	3	3.1	0	0	3	3.0	0	0	0	0	0	0	3	2.2
ไม่ทราบ	2	2.0	1	20	3	3.0	3	9.1	0	0	3	8.6	6	4.5
รวม	98	100	5	100	103	100	33	100	2	100	38	100	133	100

หมายเหตุ

คำถามนี้ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ จำนวนผู้ตอบ บ้านโคกก่อง
จำนวนสมาชิก 64 คน กรรมการ 5 คน รวม 69 คน บ้าน
แพงศรีจำนวนสมาชิก 18 คน กรรมการชุดที่ 1 มี 2 คน
(กรรมการชุดที่ 2 มี 1 คน) รวม 20 คน รวมทั้งสิ้น 89 คน

จากตารางที่ 15 แสดงว่า สมาชิกและกรรมการบ้านโคกก่องโดย
ส่วนใหญ่เห็นว่า เมื่อประสบปัญหาค่าใช้จ่ายในครอบครัวของตนเองจะแก้ไขปัญห
โดยกู้ยืมเงินจากญาติคิดเป็นร้อยละ 35.9 รองลงมาตามลำดับคือ กู้ยืมเงินใน
หมู่บ้านร้อยละ 22.3 กู้ยืมผู้มีเงินนอกหมู่บ้านร้อยละ 20.3 รับจ้างหาเงินใช้จ่าย
ร้อยละ 6.8 กู้ยืมเพื่อนบ้านร้อยละ 4.8 ขายทรัพย์สินร้อยละ 3.9 จำนวน
น้อยที่สุดตอบว่าไม่มีปัญหา และไม่ตอบร้อยละ 30 เท่ากัน

สมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรีส่วนใหญ่เห็นว่ากู้ยืม ผู้มีเงินนอกหมู่บ้านคิด
เป็นร้อยละ 31.4 รองลงมาตามลำดับเห็นว่ากู้ยืมญาติพี่น้องร้อยละ 22.9 กู้ยืม
ผู้มีเงินในหมู่บ้านร้อยละ 17.1 เห็นว่าจะขายทรัพย์สินร้อยละ 8.6 จำนวนน้อย
ที่สุดจะแก้ปัญหโดยกู้ยืมเพื่อนบ้านและรับจ้างร้อยละ 5.7 เท่ากัน ที่เหลือ
ร้อยละ 8.6 ไม่ตอบ

อาจสรุปได้ว่า สมาชิกและกรรมการบ้านโคกก่องโดยมากจะกู้ยืมจากญาติ
เพราะมีระบบเครือญาติแบบขยายมากกว่าบ้านแพงศรีที่ยืมจากผู้มีเงินนอกหมู่บ้าน
อีกประการหนึ่งก็ชี้ให้เห็นว่า สมาชิกและกรรมการกลุ่มญาติมีฐานะดีพอเพียงที่จะ
พึ่งพาอาศัยกันได้ ซึ่งลดความจำเป็นที่จะพึ่งพาพ่อค้าคนกลางลงได้

ตารางที่ 16 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารชาว ผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการ
แก้ไขปัญหาเมื่อประสบปัญหาขาดแคลนชาวบราซิล

ความเห็นเมื่อ ขาดแคลน ชาว บราซิล	บ้านโคกทอง						บ้านแพ่งศรี						รวม	ร้อยละ
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ		
ยืนยัน	15	17.3	1	20	16	17.4	5	14.7	0	0	5	13.9	21	16.7
ยืนยัน ธนาคาร	55	63.2	4	80	59	64.1	15	44.1	1	50	16	44.4	75	59.5
ยืนยันพอ คนกลาง	10	11.5	0	0	10	10.9	8	23.5	0	0	8	22.2	18	14.3
อื่น ๆ	5	5.7	0	0	5	5.4	4	11.8	1	50	5	13.9	10	7.9
ไม่มี ปัญหา	2	2.3	0	0	2	2.2	2	5.9	0	0	2	5.6	2	1.6
รวม	87	100	5	100	92	100	34	100	2	100	36	100	126	100

หมายเหตุ

คำถามนี้ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ จำนวนผู้ตอบ บ้านโคกทอง
จำนวนสมาชิก 64 คน กรรมการ 5 คน รวม 69 คน
บ้านแพ่งศรีจำนวนสมาชิก 18 คน กรรมการชุดที่ 1 มี 2 คน
(กรรมการชุดที่ 2 มี 1 คน) รวม 20 คน รวมทั้งสิ้น 89 คน

จากตารางที่ 16 แสดงว่าสมาชิกและกรรมการบ้านโลกทองส่วนใหญ่ เห็นว่าเมื่อมีปัญหาชาวแคณชาว จะยืมข้าวจากธนาคารชาวยอดละ 64.1 รองลงมาตามลำดับคือ ยืมจากญาติ ยอดละ 17.4 ยืมจากพ่อคากนกลาง ยอดละ 10.9 และใช้วิธีการอื่น ๆ เช่น การซื้อข้าว การรับจ้างหาเงิน หรือเช่าและการแลกเปลี่ยนยอดละ 5.4 จำนวนน้อยที่สุดที่ตอบว่าไม่มีปัญหา ยอดละ 2.2

สมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรีส่วนใหญ่เห็นว่ายืมข้าวจากธนาคารชาวดังคิดเป็นยอดละ 44.4 รองลงมาตอบว่ายืมพ่อคากนกลางยอดละ 22.2 ยืมญาติยอดละ 13.9 และใช้วิธีการอื่นเช่น ยืมมัด การซื้อข้าว การรับจ้าง ยอดละ 13.9 จำนวนน้อยที่สุดตอบว่าไม่มีปัญหายอดละ 5.6

ขอสังเกต สมาชิกและกรรมการทั้งสองหมู่บ้านโดยส่วนใหญ่ (75 ใน 89 คน) จะยืมข้าวจากธนาคารชาวมembership และกรรมการบ้านโลกทองยืมข้าวจากญาติมากกว่าบ้านแพงศรี (ส่วนกรณีสมาชิกยืมข้าวจากแหล่งอื่นดูเพิ่มเติม ตารางที่ 20)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 17 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารชาวมุสลิมชาวจังหวัดขอนแก่น
ระยะเวลาที่ยืมเงิน

ระยะ เวลา ที่ กู้	บ้านโคกกอง					บ้านแพงศรี							รวม	ร้อยละ
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ			
ก่อน ฤดู ทำนา	16	84.2	2	100	18	85.7	9	69.2	1	50	10	66.7	28	77.8
ใน ฤดู ทำนา	3	15.8	0	0	3	14.3	4	30.8	*1	50	5	33.3	8	22.2
รวม	19	100	2	100	21	100	13	100	2	100	15	100	36	100

จากตารางที่ 17 แสดงว่า สมาชิกและกรรมการบ้านโคกกองส่วนใหญ่ที่ยืมเงิน และกู้ยืมก่อนฤดูทำนาคิดเป็น ร้อยละ 85.7 ที่เหลือร้อยละ 14.3 กู้ยืมเงินในฤดูทำนา

สมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรีส่วนใหญ่กู้ยืมเงินก่อนฤดูทำนาคิดเป็นร้อยละ 61.7 ที่เหลือร้อยละ 38.3 กู้ยืมเงินในฤดูทำนา

อาจสรุปได้ว่า สมาชิกและกรรมการธนาคารชาวมุสลิมชาวจังหวัดขอนแก่น ทั้งสองหมู่บ้านกู้ยืมเงินก่อนฤดูทำนา อีกประการหนึ่งการที่กู้ยืมเงินในระยะก่อน และในฤดูทำนาเป็นระยะที่ขาดแคลนเงิน เนื่องจากชาวมุสลิมได้หักเงินไปก่อนแล้ว และไม่มีเวลาไปทำงานหาเงินจากแหล่งอื่น

ตารางที่ 18 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารชาว จำแนกตามการขีมนชาวและ ปริมาณชาวที่ขีมเพื่อวิโลกคองตั้งธนาคารชาว

การขีม ชาวเพื่อ วิโลก	บ้านโคกทอง						บ้านแพงศรี						รวม	ร้อยละ
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ		
ไมเคย ขีม	45	70.3	3	60	48	69.7	5	27.8	0	0	5	25	53	59.5
เคยขีม ค่ากวา 120กก.	11	17.2	0	0	11	15.9	5	27.8	0	0	5	25	16	18.0
121- 240 กก.	7	10.9	1	20	8	11.6	4	22.2	*	0	4	20	12	13.5
241- 360 กก.	1	1.6	0	0	1	1.4	1	5.5	1	50	2	10	3	3.4
361- 480 กก.	0	0	1	20	1	1.4	3	16.7	1	50	4	10	5	5.6
รวม	64	100	5	100	69	100	18	100	2	100	20	100	89	100

จากตารางที่ 18 แสดงว่า สมาชิกและกรรมการบ้านโคกกองส่วนใหญ่
 ตอบยังไม่เคยยืมข้าวก่อนจัดตั้งธนาคารขั้วรอยละ 69.7 ส่วนที่เหลือเคยยืมข้าว
 (21 คน ใน 69 คน) รอยละ 30.3 ซึ่งจำแนกออกตามลำดับดังนี้ ส่วนใหญ่ยืม
 ข้าวต่ำกว่า 120 กก. รอยละ 15.9 ยืม 121 - 240 กก. รอยละ 11.6
 จำนวนน้อยที่สุดยืมข้าว 241 - 360 กก. และ 361 - 480 กก. รอยละ
 1.4 เท่ากัน

สมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรีส่วนใหญ่ตอบว่าส่วนใหญ่เคยยืม
 ข้าวก่อนจัดตั้งธนาคารขั้ว คิดเป็นรอยละ 75 ซึ่งจำแนกตามปริมาณยืมดังนี้
 ส่วนใหญ่ยืมต่ำกว่า 120 กก. รอยละ 25 ยืม 121 - 240 กก. รอยละ
 20 ยืม 241 - 360 กก. และ 360 - 480 กก. รอยละ 10 เท่ากัน
 ที่เหลือรอยละ 25 ตอบว่าไม่เคยยืม

อาจสรุปได้ว่า สมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรีส่วนใหญ่ (15 ใน 20
 คน) เคยยืมข้าวก่อนจัดตั้งธนาคารขั้วมากกว่าสมาชิกและกรรมการบ้านโคกกอง
 (21 ใน 69 คน)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 19 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารชาวจังหวัดตากตามแหล่งกุ่มก่อนจัดตั้งธนาคารชาวจังหวัดตาก

แหล่งกุ่ม	บ้านโคกกอง					บ้านแพงศรี					รวม	ร้อยละ		
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม			ร้อยละ	
ญาติ	15	42.9	2	100	17	45.9	7	33.3	*1	50	8	34.8	25	41.7
แม่ฐานะดีในหมู่บ้าน	8	22.9	0	0	8	21.6	6	28.6	0	0	6	26.1	14	23.3
พ่อค้าคนกลาง	12	34.2	0	0	12	32.5	8	36.1	1	50	9	39.1	21	35
รวม	35	100	2	100	37	100	21	100	2	100	23	100	60	100

หมายเหตุ

คำถามนี้ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ จำนวนผู้ตอบ บ้านโคกกอง สมาชิก 19 คน กรรมการ 2 คน รวม 21 คน บ้านแพงศรี สมาชิก 13 คน กรรมการชุดที่ 1 มี 2 คน (กรรมการชุดที่ 2 มี 1 คน) รวม 11 คน รวมทั้งสิ้น 53 คน

จากตารางที่ 19 แสดงว่าสมาชิกและกรรมการบ้านโคกกองที่ยืมชวาก่อนจัดตั้งธนาคารชาวจังหวัดตากส่วนใหญ่ให้ยืมชวจากญาติร้อยละ 45.9 รองลงมาคือพ่อค้าคนกลาง ร้อยละ 32.5 จำนวนน้อยที่สุดยืมจากญาติร้อยละ 21.6

สมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรีส่วนใหญ่มีสมาชิกจากหอกลางร้อยละ 39.1 ร้อยละมาจากหออื่นร้อยละ 34.8 จำนวนน้อยที่สุดมีสมาชิกมีฐานะดีในหมู่บ้านร้อยละ 26.1

จากความคิดเห็นของผู้เขียนเปรียบเทียบการมีกองทุนจัดตั้งธนาคารชาวบ้านโลกทอง มีจากหอมากกว่าบ้านแพงศรี เนื่องจากบ้านโลกทองเป็นบ้านเก่าที่มีเครือข่ายศิษย์เก่ามากกว่าบ้านแพงศรีที่เป็นหมู่บ้านจัดตั้งไม่นาน ระบบเครือข่ายยังมีน้อย จึงมีสมาชิกหอกลางเป็นอัตราส่วนสูงกว่าบ้านโลกทอง

ตารางที่ 20 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารชาวบ้านโลกทองในปัจจุบัน จำแนกตามแหล่งที่มา

แหล่งที่มา	บ้านโลกทอง					บ้านแพงศรี							รวม	ร้อยละ
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ			
ธนาคารชาวบ้าน	45	63.4	0	0	45	63.4	10	50	1*	100	11	52.4	56	60.9
หออื่น	8	11.3	0	0	8	11.3	3	15	0	0	3	14.3	11	12.0
ผู้มีฐานะดีในหมู่บ้าน	5	7.0	0	0	5	7.0	7	35	0	0	7	33.3	12	13.0
หอกลาง	10	14.1	0	0	10	14.1	0	0	0	0	0	0	10	10.9
ธนาคารชาวบ้านอื่น	3	4.2	0	0	3	4.2	0	0	0	0	0	0	3	3.2
รวม	71	100	0	0	71	100	20	100	1	100	21	100	92	100

คำถามนี้ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ จำนวนผู้ตอบบ้านโลกกองสมาชิก 45 คน
กรรมการ - คน รวม 45 คน ปานแพงศรีสมาชิก 10 คน กรรมการชุดที่ 1 มี 2
คน (กรรมการชุดที่ 2 มี 1 คน) รวม 11 คน รวมทั้งสิ้น 56 คน

จากตารางที่ 20 แสดงว่า สมาชิกบ้านโลกกองที่กัมพูชา 45 คน
ส่วนใหญ่กัมพูชาจากธนาคารชาว (คิดเป็นร้อยละร้อยของจำนวนผู้กัมพูชา) คิดเป็น
ร้อยละ 63.4 ของสมาชิกทั้งหมด รองลงมาตามลำดับกัมพูชาจากพหุภาคกลาง
ร้อยละ 14.1 กัมพูชาจากภูฏานร้อยละ 11.3 กัมพูชาจากภูฏานร้อยละ 7.0
จำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 4.2 กัมพูชาจากธนาคารชาวมุขานอื่น¹ สำหรับกรรมการ
ไม่กัมพูชา

สมาชิกบ้านแพงศรีที่กัมพูชา 10 คน ซึ่งทั้งหมดกัมพูชาจากธนาคารชาว
คิดเป็นร้อยละ 50 ของจำนวนสมาชิกผู้กัมพูชา รองลงมาตามลำดับกัมพูชาจากภูฏาน
ร้อยละ 35 และจำนวนน้อยที่สุดกัมพูชาจากภูฏานร้อยละ 15 สำหรับ
กรรมการชุดเดิม 1 คน กัมพูชาจากธนาคารชาวเช่นเดียวกับกรรมการชุดใหม่ 1 คน

ขอสังเกต ธนาคารชาวทั้งสองหมู่บ้านไม่มีชาวกัมพูชาเพียงพอให้สมาชิกผู้กัมพูชา
ดังนั้นสมาชิกจึงต้องกัมพูชาจากแหล่งอื่น

¹ หมายถึง ธนาคารชาวบ้านโลกกลาง ซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้านโลกกอง
ประมาณ 2 กม. มีธนาคารชาว 1 แห่ง สมาชิกประมาณ 40 คน โดยมากมีฐานะ
ดีกว่าทำนาได้รับผลผลิตจำนวนมากเนื่องจากมีที่กินเป็นที่นาและที่กินทำไร่จำนวนมาก
ดังนั้นจึงมีผู้กัมพูชาจากธนาคารชาวมุขานอื่นไม่กัมพูชา กรรมการธนาคารชาวจึงให้ชาวมุขาน
หมู่บ้านอื่นมาผู้กัมพูชาเป็นรายบุคคล.

ตารางที่ 21 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารข้าว จำแนกตามการกีดกันข้าว และปริมาณข้าวที่กีดกันในปัจจุบัน

การกีดกัน ข้าว	บ้านโคกกอง						บ้านเพงศรี						รวม	ร้อยละ
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ		
ไม่ได้กีดกัน	19	29.7	5	100	24	34.8	8	44.5	1	50	9	45	33	37.1
กีดกันข้าวต่ำกว่า 120 กก.	15	23.4	0	0	15	21.7	6	33.3	*	0	6	30	21	23.6
121-240 กก.	15	23.4	0	0	15	21.7	2	11.1	0	0	2	10	17	19.1
241-360 กก.	10	15.6	0	0	10	14.5	0	0	0	0	0	0	10	11.2
361-480 กก.	9	7.9	0	0	5	6.9	2	11.1	1	50	3	15	8	8.9
รวม	64	100	5	100	69	100	18	100	2	100	20	100	89	100

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 21 แสดงว่า สมาชิกบ้านโคกกอง 19 คน คิดเป็นร้อยละ 29.7 ของสมาชิกทั้งหมดไม่ได้กีดกันข้าวในปัจจุบัน ส่วนที่เหลือส่วนใหญ่กีดกันข้าวต่ำกว่า 120 กก. และกีดกัน 121 - 240 กก. ร้อยละ 23.4 เท่ากัน กีดกันข้าว 241 - 360 กก. ร้อยละ 15.6 และกีดกันข้าว 361 - 480 กก. ร้อยละ 7.9 รวมทั้งผู้กีดกันข้าวทั้งหมดร้อยละ 70.3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด สำหรับกรรมการไม่ได้กีดกัน

สมาชิกบ้านแพงศรี 8 คน คิดเป็นร้อยละ 44.5 ไม่ได้ยืมข้าว ที่เหลือยืมข้าวทั้งหมด 10 คน คิดเป็นร้อยละ 55.5 ของสมาชิกทั้งหมด ส่วนใหญ่ยืมข้าวต่ำกว่า 120 กก. ร้อยละ 33.3 ยืมข้าว 121 - 240 กก. และ 361 - 480 กก. ร้อยละ 11.1 เท่ากัน สำหรับกรรมการชุดเดิม 2 คน ไม่ได้ยืมข้าว 1 คน อีก 1 คน ยืมข้าว 361 - 480 กก. ส่วนกรรมการชุดใหม่ 1 คน ยืมข้าวต่ำกว่า 120 กก.

ตารางที่ 22 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารข้าว จำแนกตามความเห็นเกี่ยวกับเหตุที่ยืมข้าวจากธนาคารข้าว

การยืมจากธนาคารข้าว	บ้านโคกกอง					บ้านแพงศรี					รวม	ร้อยละ		
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม			ร้อยละ	
ใช้ในการบริโภค	64	82.9	5	50	69	84.1	12	21.8	* 2	50	20	77.0	89	82.4
ยืมตามสิทธิ	5	6.9	3	30	8	9.8	2	9.1	* 1	25	3	11.5	11	10.2
ยืมเพื่อนำไปขายหรือแลกเปลี่ยน	3	4.2	2	20	5	6.1	2	9.1	1	25	3	11.5	8	7.4
รวม	72	100	10	100	89	100	22	100	4	100	26	100	108	100

หมายเหตุ

คำถามตอบได้มากกว่า 1 ข้อ จำนวนผู้ตอบ บ้านโลกกองจำนวนสมาชิก 64 คน กรรมการ 5 คน รวม 69 คน บ้านแพงศรีจำนวนสมาชิก 18 คน กรรมการ ชุดที่ 1 มี 2 คน (กรรมการชุดที่ 2 มี 1 คน) รวม 20 คน รวมทั้งสิ้น 89 คน

จากตารางที่ 22 แสดงว่า สมาชิกและกรรมการบ้านโลกกองส่วนใหญ่ เห็นว่าผู้ที่ยืมข้าวจากธนาคารยืมไปเพื่อใช้ในการบริโภคร้อยละ 84.1 รองลงมาเห็นว่ายืมตามสิทธิร้อยละ 9.8 จำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 6.1 เห็นว่า ยืมไปเพื่อขายหรือแลกเปลี่ยนกับทรัพย์สินอย่างอื่น

สมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรีทั้งหมด 18 คน เห็นว่ายืมไปใช้ในการบริโภคที่คิดเป็นร้อยละ 77 ของจำนวนคำตอบ รองลงมาเห็นว่ายืมตามสิทธิและยืมเพื่อนำไปขายหรือแลกเปลี่ยนร้อยละ 11.5 เท่ากัน

จากการสัมภาษณ์สมาชิกและกรรมการที่ตอบว่ายืมตามสิทธิ เพราะเห็นว่าสมาชิกบางคนไม่ไถ่ซาดแคลนข้าวแต่ยืมเพราะกลัวว่าข้าวที่ฝากจะสูญหายจึงยืมไว้ก่อนเพื่อป้องกันข้าวของตนเสียหาย ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่าสมาชิกและกรรมการที่ยืมตามสิทธิมีจำนวนมากกว่าที่แสดงไว้ในตาราง เพราะในปี 2523 - 2524 ผลผลิตจากข้าวได้รับผลดีกว่าปี 21 - 22 ที่มีความเดือนครอนจากภัยธรรมชาติ และเมื่อพิจารณาถึงผลผลิตที่ได้รับและการขายข้าว (ตารางที่ 11, 12 และ 13) สมาชิกและกรรมการข้าวไม่ตองยืมข้าวก็มีข้าวเพียงพอ ชาวบ้านยืมไว้ก่อนเพราะไม่แน่ใจภาวะการผลิตในทุกๆการผลิตต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 23 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารชาว ผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความสำคัญ
ของธนาคารชาวของตนเอง

ความสำคัญ ของธนาคาร ชาว	บ้านโคกกอง						บ้านแพงศรี						รวม	ร้อยละ
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ		
มีความสำคัญ เมื่อขาด แคลนชาว	63	98.4	5	100	68	98.6	16	88.9	2	100	18	90	86	96.6
ไม่มีเพราะ มีเพียงพอ	1	1.6	0	0	1	1.4	2	11.1	0	0	2	10	3	3.4
รวม	64	100	5	100	69	100	18	100	2	100	20	100	89	100

จากตารางที่ 23 แสดงว่า สมาชิกและกรรมการบ้านโคกกองเห็นว่าธนาคาร
ชาวมมีความสำคัญต่อตนเอง เพราะตนเองมีโอกาสขาดแคลนชาวในการบริโภคคือเป็น
ร้อยละ 98.6 ส่วนที่เหลือร้อยละ 1.4 เห็นว่าธนาคารชาวไม่มีความสำคัญต่อตนเอง
เพราะตนเองมีข้าวและทรัพย์สินอื่นเพียงพออยู่แล้ว

สมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรีส่วนใหญ่เห็นว่าธนาคารชาวมมีความสำคัญต่อตนเอง
ร้อยละ 90 อีกส่วนหนึ่งร้อยละ 10 เห็นว่าไม่มีความสำคัญต่อตนเอง

โดยสรุป ในตอนที่หนึ่งจะเห็นได้ว่า สมาชิกและกรรมการธนาคารชาวทั้งสอง
หมู่บ้านมีอาชีพหลักคือการทำนา ซึ่งมุ่งผลิตข้าวเพื่อการบริโภคที่เหลือจึงขาย
แก่พ่อค้าคนกลาง (ตารางที่ 14) โดยปกติก่อนจัดตั้งธนาคารชาวมารวมข้าวเมื่อเกิด
ภาวะขาดแคลนจะซื้อจากญาติและพ่อค้าคนกลาง โดยมากญาติมักจะมีปัญหาขาดแคลน

ชาวชนเดิวกันเมื่อประสบกับปัญหาภัยธรรมชาติ ทั้งนี้ในกรณีที่มีการกักขังชาวจึงกักขังจาก พอลาคคนกลางที่เสียดอกเบี้ยสูง (มากกว่าเป็นการซื้อขายชาวเขี้ยวแบบเดิม) เมื่อมี การจัดตั้งธนาคารชาว ชาวบานโดยส่วนมากจึงเห็นความสำคัญของธนาคารชาวที่มีต่อ ตนเอง เนื่องจากทางเล็งเห็นว่าอาชีพของตนเองได้รับผลผลิตไม่แน่นอน แม้ไม่เกิด ภัยธรรมชาติก็ยังคงมีหนี้สิน (ตารางที่ 9) และบางคนต้องกักขังชาว (ตารางที่ 19) ทั้งนี้ ธนาคารชาวจึงเป็นหลักประกันในยามที่ขาดแคลนชาวในการบริโภคนซึ่งมีโอกาส เกิดขึ้นได้ และสำหรับบางคนก็มีแหล่งกักขังชาวในยามปกติที่ขาดแคลนชาวที่ผลิตชาว ได้ไม่เพียงพอต่อการบริโภค (ตารางที่ 23) นอกจากบางคนเห็นว่าตนเองมีฐานะ ความเป็นอยู่มั่นคงตนเองคงไม่มีโอกาสขาดแคลนหรือเดือดร้อนจึงไม่เห็นวาธนาคารชาว มีความสำคัญและจำเป็นต่อตนเอง

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานรวมกลุ่มและจัดตั้ง และความรู้ความเข้าใจของสมาชิก และกรรมการ

ตารางที่ 24 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารชาว ผู้ที่เคยเป็นหรือไม่เคยเป็น สมาชิกกลุ่มหรือสมาคม

สมาชิกกลุ่มหรือ สมาคม	บ้านโลกทอง						บ้านแพงศรี						รวม	ร้อยละ
	สมา- ชิก	ร้อยละ	กรร- มการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมา- ชิก	ร้อยละ	กรร- มการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ		
ไม่เคยเป็น	53	82.8	2	40	55	79.7	13	72.2*	2	100	15	75	70	78.6
เคยเป็น	6	9.4	0	0	6	8.7	4	22.2	0	0	4	20	10	11.3
เป็นสมาชิกสหกรณ์	5	7.8	3	60	8	11.6	1	5.5	0	0	1	5	9	10.1
รวม	64	100	5	100	69	100	18	100	2	100	20	100	89	100

จากตารางที่ 24 แสดงว่าสมาชิกบ้านโลกทองส่วนใหญ่ไม่เคยเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสมาคมอื่น ร้อยละ 82.8 รองลงมาตามลำดับ เคยเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ เช่น ลูกเสือชาวบ้าน กลุ่มแม่บ้าน ร้อยละ 9.4 และเป็นสมาชิกสหกรณ์ร้อยละ 7.8 สำหรับกิจกรรมที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ร้อยละ 60 และไม่เคยเป็นสมาชิกกลุ่มใด ๆ ร้อยละ 40

สมาชิกบ้านแพงศรีส่วนใหญ่ไม่เคยเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสมาคมอื่น ร้อยละ 72.2 รองลงมาตามลำดับ เคยเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ เช่น ลูกเสือชาวบ้าน กลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 22.3 จำนวนน้อยที่สุด ร้อยละ 5.5 เป็นสมาชิกสหกรณ์

จึงอาจสรุปได้ว่าสมาชิกทั้งสองหมู่บ้านและกรรมการบ้านแพงศรีส่วนใหญ่ไม่คุ้นเคยกับการรวมกลุ่มทำกิจกรรม สำหรับกรรมการบ้านโลกทองส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสหกรณ์ ทำให้มีประสบการณ์ทำงานเป็นกลุ่มมากกว่ากรรมการบ้านแพงศรี

ศูนย์วิทยพัชรากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 25 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารชาว ผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการ
รวมกลุ่มของชาวบาน

การรวม กลุ่มของ ชาวบาน	บ้านโคกกอง						บ้านแพงศรี						รวม	ร้อยละ
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ		
มีผล ประโยชน์ หรือความ เห็นร่วมกัน	42	37.5	4	44.5	46	38.0	12	37.5	2*	40	14	37.8	60	38.0
ผู้นำ	58	57.8	3	33.3	61	50.4	15	46.99	2*	40	17	45.0	78	49.4
ข้าราชการ	12	10.7	2	22.2	14	11.6	5	15.6	1	20	6	16.2	20	12.6
รวม	112	100	9	100	121	100	32	100	5	100	37	100	158	100

หมายเหตุ คำถามนี้ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ จำนวนผู้ตอบ บ้านโคกกอง
จำนวนสมาชิก 64 คน กรรมการ 5 คน รวม 69 คน
บ้านแพงศรี จำนวนสมาชิก 18 คน กรรมการชุดที่ 1 มี
2 คน (กรรมการชุดที่ 2 มี 1 คน) รวม 20 คน รวม
ทั้งสิ้น 89 คน

จากตารางที่ 25 แสดงว่า สมาชิกและกรรมการบ้านโคกกองส่วนใหญ่ เห็นว่าชาวบ้านมารวมกลุ่มกันในการทำงานร่วมกันในหมู่บ้าน เนื่องจากผู้นำเป็นผู้ชักนำ 61 ใน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 50.4 ของจำนวนคำตอบทั้งหมด รองลงมาตามลำดับเห็นว่าเพราะชาวบ้านมีประโยชน์ที่เห็นพ้องต้องกัน ร้อยละ 38.0 จำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 11.6 เห็นว่าเพราะข้าราชการเป็นผู้ชักนำ

สมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรีส่วนใหญ่เห็นว่าผู้นำเป็นผู้ชักนำชาวบ้านให้มารวมกลุ่มกันร้อยละ 45 รองลงมาตามลำดับร้อยละ 37.8 เห็นว่า ชาวบ้านมีผลประโยชน์หรือเห็นพ้องต้องกัน ที่เหลือร้อยละ 16.2 เห็นว่าข้าราชการเป็นผู้ชักนำชาวบ้าน

อาจสรุปได้ว่า สมาชิกและกรรมการทั้งสองหมู่บ้านทำงานส่วนรวม เพราะมีผู้นำเป็นแกนกลางและชาวบ้านเห็นพ้องต้องกัน

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 26 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารข้าว ผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับเหตุที่
 คนเข้าร่วมเป็นสมาชิกธนาคารข้าว

การเข้าร่วมเป็น สมาชิก ธนาคาร ข้าว	บ้านโคกกอง						บ้านแพงศรี						รวม	ร้อยละ
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ		
สมัครใจ	55	85.9	5	100	60	87.0	13	72.2	1*	50	14	70	74	83.1
ผู้นำเป็นผู้ชักนำ	6	9.4	0	0	6	8.7	2	11.1	1	50	3	15	9	10.1
อื่น ๆ	3	4.7	0	0	3	4.3	3	16.7	0	0	3	15	6	6.8
รวม	64	100	5	100	69	100	18	100	2	100	20	100	89	100

จากตารางที่ 26 แสดงว่าสมาชิกและกรรมการบ้านโคกกองส่วนใหญ่ ร้อยละ 87.0 เห็นว่า คนสมัครใจเข้ามาเป็นสมาชิกธนาคารข้าว รองลงมาตามลำดับ ตอบว่า ผู้นำเป็นผู้ชักนำมาเป็นสมาชิก ร้อยละ 8.7 และส่วนที่เหลือ ร้อยละ 4.3 ตอบว่า เป็นสมาชิกแทนในครัวเรือนที่ถึงแก่กรรม

สมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรีส่วนใหญ่ ร้อยละ 70 เห็นว่าคนสมัครใจเป็นสมาชิก รองลงมาตามลำดับ ร้อยละ 1.5 ตอบว่า เป็นแทนญาติที่ถึงแก่กรรม และตอบว่าผู้นำเป็นผู้ชักนำเข้ามาเป็นสมาชิกอย่างละเท่ากัน.

ตารางที่ 27 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารชาว ผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับผู้มี
ส่วนร่วมในการจัดตั้งธนาคารชาว

การจัดตั้ง ธนาคาร ชาว	บ้านโคกกong						บ้านแพงศรี						รวม	ร้อยละ
	สมา ชิก	รย ละ	กรร ม	รย ละ	รวม	รย ละ	สมา ชิก	รย ละ	กรร ม	รย ละ	รวม	รย ละ		
ชาวบ้าน ผู้นำ ข้าราชการ	60	93.7	5	100	65	94.2	17	94.4	2*	100	19	95	84	94.4
อื่น	4	6.3	0	0	4	5.8	1	5.6	0	0	1	5	5	5.6
รวม	64	100	5	100	69	100	18	100	2	100	20	100	59	100

จากตารางที่ 27 แสดงว่าสมาชิกและกรรมการบ้านโคกกongส่วนใหญ่เห็นว่า
ชาวบ้าน ผู้นำ ข้าราชการ ร่วมมือกันในการจัดตั้งธนาคารชาวคิดเป็น ร้อยละ 94.2
ที่เหลือร้อยละ 5.8 เห็นว่า ชาวบ้านและผู้นำเป็นผู้จัดตั้งธนาคารชาว

สมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรีส่วนใหญ่ร้อยละ 95 เห็นว่า ชาวบ้าน ผู้นำ
ข้าราชการ ร่วมกันจัดตั้งธนาคารชาว ที่เหลือ ร้อยละ 5 บอกว่า ผู้นำกับชาวบ้านเป็น
ผู้จัดตั้ง

ความร่วมมือกันดังกล่าว พอสรุปได้ว่าข้าราชการมาประชุมชี้แจง และสนับสนุน
วัสดุก่อสร้างยุ้ง/ฉาง แล้วผู้นำประชุมชาวบ้านและจัดสร้างยุ้ง/ฉางจัดเก็บข้าวจากสมาชิก
ข้อสังเกต สมาชิกและกรรมการทั้งสองหมู่บ้านทั้งหมดเห็นว่าผู้นำและชาวบ้านเป็นผู้จัดตั้ง
ธนาคารชาว.

ตารางที่ 28 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารข้าว ผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับแหล่ง
ที่ให้ความรู้เรื่องธนาคารข้าว

ความรู้ เรื่อง ธนาคาร ข้าว	บ้านโคกกong					บ้านแพงศรี							รวม	ร้อยละ
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ		
ผู้นำ	54	84.4	3	60	57	82.6	13	72.2	1*	50	14	70	71	79.8
ข้าราชการ	6	9.4	2	40	8	11.6	5	27.8	1	50	6	30	14	15.7
อื่น ๆ	4	6.2	0	0	4	5.8	0	0	0	0	0	0	4	4.5
รวม	64	100	5	100	69	100	18	100	2	100	20	100	89	100

จากตารางที่ 28 แสดงว่าสมาชิกและกรรมการบ้านโคกกongส่วนใหญ่ ร้อยละ 82.6 เห็นว่า ตนได้รับความรู้เรื่องธนาคารข้าวจากการชี้แจงของผู้นำ ที่เหลือ ร้อยละ 11.6 เห็นว่า ได้รับความรู้จากข้าราชการ และจำนวนน้อยที่สุด ร้อยละ 5.8 คอบว่าได้รับความรู้จากญาติ เพื่อนบ้าน หรือสื่อมวลชน

สมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรีส่วนใหญ่ ร้อยละ 70 คอบว่าได้รับความรู้เรื่องธนาคารข้าวจากผู้นำ ที่เหลือร้อยละ 30 คอบว่าได้รับความรู้จากข้าราชการ

จึงอาจสรุปได้ว่า ชาวราชการมีบทบาทในการชี้แจงเรื่องธนาคารข้าวแก่ผู้นำ และผู้นำ นำไปถ่ายทอดให้แก่ชาวบ้านอีกต่อหนึ่ง และจากการสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่น¹ เห็นว่าธนาคารข้าวเป็นการริเริ่มของข้าราชการ ชาวบ้านไม่สามารถคิดขึ้นมาเองได้แม้ว่าคน จะมีความต้องการแก้ไขปัญหาขาดแคลนข้าวก็ตาม ชาวบ้านจะเข้าใจเมื่อผู้นำเป็นผู้ชี้แจง เพราะมีความใกล้ชิดกันมากกว่าข้าราชการ

ตารางที่ 29 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารข้าว ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ หลักเกณฑ์ของธนาคารข้าว

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ธนาคารข้าว	บ้านโคกกอง						บ้านแพงศรี						รวม	ร้อยละ
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ		
ระดับสูง	43	67.2	5	100	48	68.1	12	66.7	2*	100	14	70	62	69.7
ระดับปานกลาง	17	22.6	0	0	17	26.1	5	27.8	0	0	5	25	22	24.7
ระดับต่ำ	4	6.2	0	0	4	5.8	1	5.5	0	0	1	5	5	5.6
รวม	64	100	5	100	69	100	18	100	2	100	20	100	89	100

¹ สัมภาษณ์ ทองพูน บุตรศักดิ์, ผู้ใหญ่บ้านโคกกอง, วันที่ 6 ธันวาคม 2524.

สัมภาษณ์ สุบิน ชาติ, ผู้ใหญ่บ้านแพงศรีเดิม, วันที่ 7 ธันวาคม 2524.

สัมภาษณ์ ทองคูณ เป้าทอง, ผู้ใหญ่บ้านแพงศรีคนใหม่, วันที่ 16 ธันวาคม 2524.

ตารางที่ 29 แสดงว่า สมาชิกบ้านโคกกองส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ของธนาคารข้าวในระดับสูง (43 ใน 64 คน) คิดเป็นร้อยละ 67.2 รองลงมาในระดับปานกลาง ร้อยละ 26.6 จำนวนน้อยที่สุดมีความรู้ความเข้าใจในระดับต่ำ ร้อยละ 6.2 สำหรับกรรมการมีความรู้ความเข้าใจในระดับสูงทั้งหมด

สมาชิกบ้านแพ่งศรีส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในระดับสูง (12 ใน 18 คน) ร้อยละ 66.7 รองลงมาในระดับปานกลาง ร้อยละ 27.8 จำนวนน้อยที่สุดมีความรู้ความเข้าใจในระดับต่ำ ร้อยละ 5.5 ส่วนกรรมการทั้งหมดมีความรู้ความเข้าใจในระดับสูง

อาจสรุปได้ว่าสมาชิกและกรรมการทั้งสองหมู่บ้านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ของธนาคารข้าวในระดับที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งอาจจะเป็นเพราะหลักเกณฑ์ธนาคารข้าวเป็นเรื่องใกล้ตัวเกี่ยวกับผลประโยชน์ของตน (ข้าวที่ฝากและกู้ยืม) สมาชิกจึงมีความสนใจและมีความเข้าใจในระดับค่อนข้างสูง ข้อสังเกต สมาชิกที่มีความรู้ความเข้าใจค่อนข้างต่ำ มักจะเป็นสมาชิกแทนหัวหน้าครอบครัวที่ถึงแก่กรรมหรือไปทำงานต่างประเทศ.

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 30 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารชาว ผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์
ของธนาคารชาว

วัตถุประสงค์ ของธนาคาร ชาว	บ้านโคกกอง						บ้านแพงศรี						รวม	ร้อยละ
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ		
แก้ปัญหาขาดแคลนชาว	64	72.7	5	45.5	69	69.7	18	64.3	2	50	20	62.5	89	68.0
แก้ปัญหาพอกาคนกลาง	15	17.1	5	45.5	20	20.2	7	25.0	1	25	8	25.0	28	21.4
แก้ปัญหาชาวเขียว	9	10.2	1	9.0	10	10.1	3	10.7	1	25	4	12.5	14	10.6
รวม	71	100	11	100	99	100	28	100	4	100	32	100	131	100

หมายเหตุ

คำถาถามนี้ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ จำนวนผู้ตอบ บ้านโคกกองจำนวนสมาชิก 64 คน กรรมการ 5 คน รวม 69 คน บ้านแพงศรีจำนวนสมาชิก 18 คน กรรมการชุดที่ 1 มี 2 คน (กรรมการชุดที่ 2 มี 1 คน) รวมทั้งสิ้น 89 คน

จากตารางที่ 30 แสดงว่า สมาชิกและกรรมการบ้านโลกทองทั้งหมด 69 คน เห็นว่าธนาคารข่าวนิวมีวัตถุประสงค์แก้ไขปัญหาขาดแคลนข่าวคิดเป็นร้อยละ 69.7 ของจำนวนคำตอบทั้งหมด รองลงมาตามลำดับเห็นว่าธนาคารข่าวนิวมีวัตถุประสงค์แก้ไขปัญหาพ่อค้าคนกลางร้อยละ 20.2 จำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 10.1 เห็นว่า วัตถุประสงค์ของธนาคารข่าว คือแก้ไขปัญหาข่าวเชียว

สมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรีทั้งหมด 20 คน เห็นว่าวัตถุประสงค์ของธนาคารข่าว คือการแก้ไขปัญหาขาดแคลนข่าวคิดเป็นร้อยละ 62.5 ของจำนวนคำตอบทั้งหมด รองลงมาตามลำดับคำตอบของสมาชิกร้อยละ 25 ตอบว่าธนาคารข่าวนิวมีวัตถุประสงค์แก้ไขปัญหาค้าคนกลาง จำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 12.5 เห็นว่าเพื่อแก้ไขปัญหาวัดเชียว

จึงสรุปได้ว่า สมาชิกและกรรมการทั้งสองหมู่บ้านเห็นว่าธนาคารข่าวนิวมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาค้าคนกลางร้อยละร้อยของผู้ตอบปัญหา ส่วนวัตถุประสงค์ประเด็นอื่น ๆ สมาชิกและกรรมการมีความเห็นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์นั้นค่อนข้างน้อย เนื่องจากสมาชิกและกรรมการมีความใกล้ชิดกับการดำเนินงานของธนาคารข่าวนิวตลอดการแก้ไขปัญหาค้าคนกลางมากกว่าปัญหาอื่น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 31 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารชาว ผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับผลประโยชน์
ของธนาคารชาว

ผลดีของ ธนาคาร ชาว	บ้านโคกกong					บ้านแพงศรี					รวม	ร้อยละ		
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ			รวม	ร้อยละ
ผู้ชาย	62	48.1	5	33.33	67	46.5	18	50	2*	33.33	20	47.6	87	46.0
ฝากข้าวได้ ดอกเบี้ย	8	6.2	5	33.33	13	9.0	5	13.9	2*	33.33	7	16.7	20	10.8
ฝากข้าวเพื่อ ช่วยเหลือ ผู้อื่น	56	43.4	5	33.33	61	42.4	10	27.8	2*	33.33	12	28.6	73	39.2
ไม่ตongชาย ชาวเขียว	3	2.3	0	0	3	2.1	3	8.3	0	0	3	7.1	6	3.2
รวม	129	100	15	100	144	100	36	100	6	100	42	100	186	100

หมายเหตุ

คำถามนี้ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ จำนวนผู้ตอบ บ้านโคกกong จำนวนสมาชิก 64 คน
กรรมการ 5 คน รวม 69 คน

บ้านแพงศรีจำนวนสมาชิก 18 คน กรรมการชุดที่ 1 มี 2 คน (กรรมการชุดที่ 2 มี 1 คน)
มี 16 คน รวม 20 คน รวมทั้งสิ้น 89 คน

จากตารางที่ 31 แสดงว่า สมาชิกบ้านโคกกองเห็นว่าผลประโยชน์ที่ได้รับจากธนาคารข่าวนั้นมีหลายประการ ส่วนใหญ่สมาชิกเห็นว่าประโยชน์คือสามารถกู้ยืมเงินได้คิดเป็นร้อยละ 48.1 รองลงมาตามลำดับเห็นว่าฝากเงินเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นร้อยละ 43.4 ฝากเงินไว้เพื่อเก็บเงินไว้ใช้ร้อยละ 6.2 และจำนวนน้อยที่สุดเห็นว่าไม่ต้องจ่ายดอกเบี้ยร้อยละ 2.3 สำหรับกรรมการทั้งหมดเห็นว่าประโยชน์ที่ได้รับคือกู้ยืมเงิน ฝากเงินไว้เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น

สมาชิกบ้านแพงศรีส่วนใหญ่เห็นว่ากู้ยืมเงินร้อยละ 50 ฝากเงินเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นร้อยละ 21.8 รองลงมาคือ ฝากเงินไว้เพื่อเก็บเงินไว้ใช้ร้อยละ 13.9 และจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 8.3 เห็นว่าไม่ต้องจ่ายดอกเบี้ย สำหรับกรรมการทั้งหมดเห็นว่าการกู้ยืมเงินเห็นว่าธนาคารข่าวนั้นมีประโยชน์กว่าการฝากเงินไว้เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น

อาจสรุปได้ว่า ธนาคารข่าวนั้นมีประโยชน์ด้านการกู้ยืมเงินและการช่วยเหลือกันและกันมากกว่าด้านอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการจ่ายดอกเบี้ยที่ธนาคารข่าวนั้นมีบทบาทด้วย ¹

¹ จากการสัมภาษณ์พ่อค้าคนกลางในท้องถิ่น พบว่า ธนาคารข่าวนั้นสามารถแก้ไขปัญหาค่าดอกเบี้ยสูงโดยให้กู้ยืมเงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำได้มาก ชาวบ้านหันมากู้ยืมเงินจากธนาคารข่าวนั้น ทำให้จำนวนผู้ที่ช่วยกันจ่ายดอกเบี้ยลดลง และทำให้อัตราดอกเบี้ยในการกู้ยืมเงินจากพ่อค้าคนกลางลดลงบ้าง เป็นบางแห่ง แต่ก็ยังมีชาวบ้านทั้งที่เป็นและไม่เป็นสมาชิกธนาคารข่าวนั้น (รวมทั้งบ้านโคกกอง) กู้ยืมเงินจากพ่อค้าคนกลาง เพราะธนาคารข่าวนั้นไม่มีเงินให้กู้ยืมอย่างพอเพียง ถ้าธนาคารข่าวนั้นมีความมั่นคงดำเนินการต่อเนื่องอีก 4-5 ปี อาจจะไม่มีปัญหาการกู้ยืมเงินหรือการฝากเงินไว้เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นก็ได้ อ่างจาก สัมภาษณ์ นวลศรี กำจักษ์, พ่อค้าคนกลาง, 8 ธันวาคม 2524.

ตารางที่ 32 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารชาว ผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับผู้ที่ได้รับ
ผลประโยชน์จากธนาคารชาว

ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ จาก ธนาคาร ชาว	บ้านโคกกอง					บ้านแพ่งศรี					รวม	ร้อยละ		
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ			รวม	ร้อยละ
ชาวบ้าน	24	26.1	2	28.6	26	26.3	8	27.6	1*	33.3	9	30.1	35	26.7
สมาชิก ธนาคาร ชาว	64	69.6	5	71.4	69	69.7	18	62.1	2*	65.7	20	62.5	89	68.0
ผู้นำ	4	4.3	0	0	4	4.0	3	10.3	0	0	3	9.4	7	5.3
รวม	92	100	7	100	99	100	29	100	3	100	32	100	131	100

หมายเหตุ

คำตอบนี้ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ จำนวนผู้ตอบ บ้านโคกกองจำนวนสมาชิก
64 คน กรรมการ 5 คน รวม 69 คน

บ้านแพ่งศรีจำนวนสมาชิก 18 คน กรรมการชุดที่ 1 มี 2 คน (กรรมการ
ชุดที่ 2 มี 1 คน) รวม รวม 20 คน รวมทั้งสิ้น 89 คน

จากตารางที่ 32 แสดงว่า สมาชิกและกรรมการบ้านโลกทองส่วนใหญ่ เห็นว่าผู้ที่ได้รับประโยชน์จากธนาคารข้าวคือสมาชิก ร้อยละ 69.7 รองลงมาเห็น ว่าชาวบ้านทุกคนร้อยละ 26.3 และจำนวนน้อยที่สุดเห็นว่าผู้นำได้รับประโยชน์ ร้อยละ 4.0

สมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรีส่วนใหญ่ เห็นว่าสมาชิกได้รับประโยชน์ จากธนาคารข้าว ร้อยละ 100 คิดเป็นร้อยละ 62.5 ของจำนวนคำตอบทั้งหมด รองลงมาร้อยละ 30.1 เห็นว่าจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 9.4 เห็นว่าผู้นำได้รับ ประโยชน์

ข้อสังเกต สมาชิกและกรรมการทั้งสองหมู่บ้านเห็นว่าสมาชิกธนาคารข้าว เป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากธนาคารข้าว เนื่องจากเป็นผู้ที่สามารถฝากและกู้ยืมข้าวได้ ผู้ที่เห็นว่าชาวบ้านทุกคนได้รับประโยชน์คือ ถ้ามีข้าวเหลือจากสมาชิกกู้ยืม ชาวบ้าน คนอื่นก็จะสามารถกู้ยืมได้โดยมีสมาชิกค้ำประกันการกู้ยืม¹ และชาวบ้านทุกคนจะ สัมผัสเป็นสมาชิกธนาคารข้าวได้ถ้ามีคุณสมบัติเพียงพอ สำหรับผู้ที่เห็นว่าผู้นำได้รับ ประโยชน์จากธนาคารข้าวเพราะผู้นำเป็นผู้ที่จัดสรรข้าวให้แก่ผู้กู้ จึงสามารถให้ ญาติตนเองกู้ยืมได้มากกว่าผู้อื่น

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ ชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกกู้ยืมข้าวจากธนาคารข้าวบ้านโลกทอง และธนาคาร ข้าวบ้านแพงศรีแห่งละ 1 ราย.

ตารางที่ 33 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารข้าว จำนวนสมาชิกผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ของกิจการธนาคารข้าว

ผลสำเร็จตามเป้าหมาย	บ้านโคกกong					บ้านแพงศรี							รวม	ร้อยละ
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ		
ประสบความสำเร็จอย่างมาก	45	70.3	3	60	48	69.6	2	11.1	0	0	2	10	50	56.2
ประสบความสำเร็จปานกลาง	16	25	1	20	17	24.6	11	61.1	1	50	12	60	29	32.6
ประสบความสำเร็จค่อนข้างต่ำ	3	4.7	1	20	4	5.8	2	11.1	1	50	3	15	7	7.9
ไม่ประสบความสำเร็จ	0	0	0	0	0	0	3	16.7	0	0	3	15	3	3.4
รวม	64	100	5	100	69	100	18	100	2	100	20	100	89	100

จากตารางที่ 33 แสดงว่า สมาชิกและกรรมการบ้านโคกกongส่วนใหญ่เห็นว่าธนาคารข้าวประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมาก ร้อยละ 69.6 รองลงมาตามลำดับ ร้อยละ 24.6 เห็นว่า ประสบความสำเร็จปานกลาง จำนวนน้อยที่สุด ร้อยละ 5.8 เห็นว่าประสบความสำเร็จค่อนข้างต่ำ

สมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรีส่วนใหญ่เห็นว่า ธนาคารชาวประมงความ สำเร็จปานกลาง ร้อยละ 60 รองลงมาเห็นว่าไม่ประสบความสำเร็จ และประสบ ความสำเร็จค่อนข้างต่ำ ร้อยละ 15 เท่ากัน จำนวนน้อยที่สุดเห็นว่าประสบความสำเร็จ อย่างมาก ร้อยละ 10

3. ข้อมูลเกี่ยวกับข้าราชการ ผู้นำท้องถิ่นและกรรมการ

ตารางที่ 34 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารชาว สมาชิกผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับ ความจำเป็นหรือไม่จำเป็นที่จะต้องพึ่งการสนับสนุนจากทางราชการใน กิจการธนาคารชาว

ความ จำเป็นที่ ต้องพึ่งพา ทาง ราชการ	บ้านโคกกong					บ้านแพงศรี					รวม	ร้อยละ		
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ			รวม	ร้อยละ
มีความ จำเป็น	56	87.5	3	60	59	85.5	18	100	2	100	20	100	79	88.8
ไม่มีความ จำเป็น	8	12.5	2	40	10	14.5	0	0	0	0	0	0	10	11.2
รวม	64	100	5	100	69	100	18	100	2	100	20	100	89	100

จากตารางที่ 34 แสดงว่า สมาชิกและกรรมการบ้านโคกก่องส่วนใหญ่เห็นว่า อนาคตข้าวจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากราชการ ร้อยละ 85.5 ที่เหลือร้อยละ 14.5 เห็นว่าไม่จำเป็นเพราะชาวบ้านสามารถดำเนินการเองได้

สมาชิกบ้านแพงศรีและกรรมการทั้งชุดเดิมและชุดใหม่เห็นว่า จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากราชการร้อยละร้อย

อาจสรุปได้ว่า กิจกรรมธนาคารข้าวในหมู่บ้านเห็นว่าราชการเป็นปัจจัยที่สำคัญเกี่ยวกับธนาคารข้าว เป็นการสนับสนุนการจัดตั้งธนาคารข้าวและการก่อสร้างยุ้ง/ฉาง

ตารางที่ 35 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารข้าว ผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับผู้ที่เป็นผู้นำในหมู่บ้าน

ผู้นำใน ท้องถิ่น	บ้านโคกก่อง						บ้านแพงศรี						รวม	ร้อยละ
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ		
ผู้นำหมู่บ้าน	64	95.5	5	71.4	69	93.2	18	90	2	100	20	90.9	89	
ข้าราชการ	1	1.5	1	14.3	2	2.7	0	0	0	0	0	0	2	
อื่น ๆ	2	3.5	1	14.3	3	4.1	2	10	0	0	2	9.1	9	
รวม	67	100	7	100	74	100	20	100	2	100	22	100	93	100

หมายเหตุ

คำถามนี้ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ จำนวนผู้ตอบบ้านโลกกอง
 จำนวนสมาชิก 64 คน กรรมการ 5 คน รวม 69 คน
 บ้านแพงศรีจำนวนสมาชิก 18 คน กรรมการชุดที่ 1 มี 2 คน
 (กรรมการชุดที่ 2 มี 1 คน) รวม 20 คน รวมทั้งสิ้น 89 คน

จากตารางที่ 35 แสดงว่า สมาชิกและกรรมการบ้านโลกกองส่วนใหญ่
 เห็นว่าผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำในหมู่บ้าน ร้อยละ 93.2 รองลงมา ร้อยละ 4.1 เห็น
 ว่าผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำ และจำนวนน้อยที่สุด ร้อยละ 2.7 เห็นว่าข้าราชการ
 เป็นผู้นำ

สมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรีส่วนใหญ่ ร้อยละ 90.9 เห็นว่าผู้ใหญ่
 บ้านเป็นผู้นำ ที่เหลือ ร้อยละ 9.1 เห็นว่าผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและผู้มีอาวุโสอีก 1 คน
 เป็นผู้นำ

ข้อสังเกตจากตารางดังกล่าว จะเห็นว่าสมาชิกและกรรมการทั้งสอง
 หมู่บ้าน เห็นว่าผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำในหมู่บ้าน ที่เหลือ เห็นว่าผู้อื่นเป็นกรรมการเพิ่ม
 เค็มนอกเหนือจากผู้ใหญ่บ้าน และจากการสัมภาษณ์ การสังเกตและการศึกษาจาก
 เอกสาร เชื่อว่าผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำที่สำคัญที่สุดในหมู่บ้าน ดังนั้นในการศึกษาเกี่ยวกับ
 ผู้นำของการวิจัยครั้งนี้เขียนจะศึกษาผู้ใหญ่บ้านในฐานะผู้นำท้องถิ่น.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 36 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารข้าว ผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำในท้องถิ่นเกี่ยวกับการดำเนินการธนาคารข้าว

บทบาทของผู้นำในท้องถิ่น	บ้านโคกกong					บ้านแพงศรี					รวม	ร้อยละ		
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ			รวม	ร้อยละ
การชี้แจง	19	29.7	3	60	22	31.9	2	11.1	0	0	2	10	24	27.0
การชี้แจงและทำงานร่วมกัน	40	62.5	2	40	42	60.9	13	72.2	1	50	14	70	56	62.9
อื่น ๆ	5	7.8	0	0	5	7.2	3	16.7	1*	50	4	20	9	10.1
รวม	64	100	5	100	69	100	18	100	2	100	20	100	89	100

จากตารางที่ 36 แสดงว่า สมาชิกบ้านโคกกong ส่วนใหญ่เห็นว่าผู้นำที่จะต้องปฏิบัติภารกิจเกี่ยวกับธนาคารข้าวคือ การชี้แจงและทำงานร่วมกับสมาชิกคิดเป็นร้อยละ 62.5 รองลงมาเห็นว่าผู้นำที่ชี้แจงให้สมาชิกและกรรมการร้อยละ 29.7 ที่เหลือร้อยละ 7.8 เห็นว่าผู้นำควรทำทุกอย่างเกี่ยวกับธนาคารข้าว สำหรับกรรมการเห็นว่าผู้นำควรเป็นผู้ชี้แจงเท่านั้น ร้อยละ 60 ที่เหลือร้อยละ 40 เห็นว่าควรชี้แจงและทำงานร่วมกัน

สมาชิกบ้านแพงศรีส่วนใหญ่เห็นว่าผู้นำควรชี้แจงและทำงานร่วมกันร้อยละ 72.2 รองลงมาเห็นว่าควรทำทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับธนาคารข้าวร้อยละ 16.7 ที่เหลือร้อยละ 11.1 เห็นว่าผู้นำควรชี้แจงเท่านั้น สำหรับกรรมการชุดเดิมคนหนึ่งเห็นส่าผู้นำควรทำทุกอย่าง อีกคนหนึ่งเห็นว่าควรชี้แจงและทำงานร่วมกัน กรรมการชุดใหม่เห็นว่าควรทำทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับธนาคารข้าว

ข้อสังเกต สมาชิกและกรรมการทั้งสองหมู่บ้านส่วนใหญ่เห็นว่าผู้นำควรมีหน้าที่เกี่ยวกับกิจการธนาคารข้าว ตั้งแต่ติดต่อกับทางราชการจนถึงการทำงานร่วมกับสมาชิกและ กรรมการ.

ตารางที่ 37 จำนวนสมาชิกและกรรมการชนาการชาวผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความสามารถในการทำงานของผู้นำท้องถิ่น

ระดับความถาวร ของผู้นำท้องถิ่น	บ้านโคกกอง						บ้านแพงศรี												รวม	ร้อยละ
							ผู้นำท้องถิ่นเดิม						ผู้นำท้องถิ่นปัจจุบัน							
	สมาชิก	ร้อยละ	กก.	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กก.	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กก.	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ		
มีความสามารถสูง	38	59.4	0	0	38	55.1							2	11.1	0	0	2	10		
มีความสามารถปานกลาง	24	37.5	4	80	28	40.6	1	5.55	0	0	1	5	14	83.8	1	50	15	75		
มีความสามารถต่ำ	0	0	0	0	0	0	15	83.33	1	50	16	80	0	0	0	0	0	0		
ไม่มีความสามารถ	0	0	0	0	0	0	1	5.55	0	0	1	5	0	0	0	0	0	0		
ไม่ตอบ	2	3.1	1	20	3	4.3	1	5.55	1*	50	2	10	2	11.1	1	50	3	15		
รวม	64	100	5	100	69	100	18	100	2	100	20	100	20	100	2	100	20	100		

จากตารางที่ 37 แสดงว่า สมาชิกบ้านโคกกองส่วนใหญ่ ร้อยละ 59.4 เห็นว่าผู้นำของตนมีความสามารถในกาทำงานสูง รองลงมา ร้อยละ 37.5 เห็นว่าผู้นำมีความสามารถปานกลาง จำนวนน้อยที่สุดคือ ร้อยละ 3.1 ไม่มีความเห็นไม่ตอบ สำหรับกรรมการส่วนใหญ่ ร้อยละ ๘๐ เห็นว่า มีความสามารถปานกลาง ที่เหลือ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ไม่ตอบ

สมาชิกบ้านแพงศรีให้ความเห็นเปรียบเทียบการทำงานของผู้นำคนเก่าและผู้นำคนใหม่ ส่วนใหญ่เห็นว่าผู้นำคนเก่ามีความสามารถในการทำงานต่ำ ร้อยละ ๘3.33 ที่เหลือเห็นว่าผู้นำเก่ามีความสามารถปานกลาง ไม่มีความสามารถ และไม่ตอบ ร้อยละ 5.55 เท่ากัน ส่วนความเห็นเกี่ยวกับความสามารถของผู้นำคนใหม่ ส่วนใหญ่เห็นว่าผู้นำคนใหม่มีความสามารถปานกลาง ร้อยละ ๘๘.๘ ที่เหลือเห็นว่ามี ความสามารถสูงและไม่ตอบ ร้อยละ 11.1 เท่ากัน สำหรับกรรมการชุดเดิม 2 คน คนหนึ่งเห็นว่าผู้นำเดิมมีความสามารถต่ำ และผู้นำใหม่มีความสามารถปานกลาง อีกคนหนึ่ง (ผู้นำเดิม) และกรรมการชุดใหม่ (ผู้นำใหม่) ไม่ตอบ

โดยสรุปสมาชิกและกรรมการบ้านโคกกอง เห็นว่าผู้นำของตนมีความสามารถค่อนข้างสูง ส่วนสมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรีเห็นว่าผู้นำคนใหม่มีความสามารถปานกลาง และมีความสามารถในการทำงานมากกว่าผู้นำคนเดิมที่มีความสามารถค่อนข้างต่ำ จากการสัมภาษณ์สมาชิกและกรรมการ เห็นว่าผู้นำคนเดิมไม่สามารถจัดสร้างยุ้ง/ฉาง และไม่สามารถจัดเก็บข้าวที่ยุ้งและข้าวที่สมาชิกจะฝากเพิ่มเติม ที่สำคัญคือไม่ควบคุมบัญชีการยุ้งข้าวทำให้สมาชิกบางคนเกรงว่าข้าวที่ฝากไว้จะเสียหาย ส่วนผู้นำคนใหม่การทำงานระยะเวลาเพียงครึ่งปีก็สามารถจัดสร้างยุ้ง/ฉางและซื้อที่ดินที่จะสร้างยุ้ง/ฉางได้สำเร็จ แต่ความสามารถในการจัดเก็บข้าวที่ค้างไว้อยังไม่เริ่มดำเนินการเพราะต้องรอฤดูเก็บเกี่ยวเสร็จสิ้น (ซึ่งเป็นระยะหลังจากการวิจัย) จึงประเมินความสามารถผู้นำใหม่อยู่ในระดับปานกลาง.

ตารางที่ 38 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารชาว ผู้ที่ทราบหรือไม่ทราบจำนวน
และรายชื่อของกรรมการธนาคารชาว

กรรมการ ธนาคาร ชาว	บ้านโคกก่อง						บ้านแพงศรี						รวม	ร้อยละ
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ		
ทราบจำนวน และรายชื่อ ทั้งหมด	35	54.7	5	100	40	58.0	8	44.4	2	100	10	50	50	56.2
ทราบจำนวน และรายชื่อ บางส่วน	18	28.1	0	0	18	26.1	4	22.2	0	0	4	20	22	24.7
ไม่ทราบ จำนวนแต่ ทราบรายชื่อ บางส่วน	7	10.9	0	0	7	10.1	4	22.2	0	0	4	20	11	12.4
ไม่ทราบ จำนวนและ รายชื่อ ทั้งหมด	11	6.3	0	0	4	5.8	2	11.1	0	0	2	10	6	6.7
รวม	64	100	5	100	69	100	18	100	2	100	20	100	89	100

จากตารางที่ 3๘ แสดงว่าสมาชิกและกรรมการบ้านโกลก่องส่วน
ใหญ่ทราบจำนวนรายชื่อและกรรมการทั้งหมดร้อยละ 54.7 รองลงมาตาม
ลำดับทราบจำนวนและรายชื่อบางส่วนร้อยละ 2๘.1 ไม่ทราบจำนวนแต่
ทราบรายชื่อบางส่วนร้อยละ 10.9 จำนวนน้อยที่สุดไม่ทราบจำนวนและรายชื่อ
ทั้งหมด ร้อยละ 6.3 สำหรับกรรมการทั้งหมดทราบรายชื่อและจำนวนทั้งหมด
ร้อยละร้อย

สมาชิกบ้านแพงศรีส่วนใหญ่ทราบจำนวนและรายชื่อกรรมการ
(กรรมการชุดเดิมและชุดใหม่) ร้อยละ 44.4 รองลงมาตามลำดับ
ทราบจำนวนและรายชื่อบางส่วน และไม่ทราบจำนวนแต่ทราบรายชื่อบางส่วน
ร้อยละ 22.2 เท่ากัน จำนวนน้อยที่สุดไม่ทราบจำนวนและรายชื่อทั้งหมด
ร้อยละ 11.1 สำหรับกรรมการทั้งหมดทราบรายชื่อและจำนวนกรรมการ
คิดเป็นร้อยละร้อย

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 39 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารข้าว ผู้ที่ทราบเกี่ยวกับหน้าที่ของ
กรรมการธนาคารข้าว

หน้าที่ของ กรรมการ ธนาคาร ข้าว	บ้านโคกกong						บ้านแพงศรี						รวม	ร้อยละ
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ		
ทราบ	63	98.4	5	100	68	98.6	16	88.9	2	100	18	90	86	96.6
ไม่ทราบ	1	1.6	0	0	1	1.4	2	11.1	0	0	2	10	3	8.4
รวม	64	100	5	100	69	100	18	100	2	100	20	100	89	100

จากตารางที่ 39 แสดงว่า สมาชิกบ้านโคกกong ส่วนใหญ่ทราบหน้าที่ของกรรมการธนาคารข้าว คิดเป็นร้อยละ 98.4 จำนวนที่น้อยที่สุดไม่ทราบเกี่ยวกับหน้าที่ของกรรมการธนาคารข้าวจำนวน ร้อยละ 1.6 สำหรับกรรมการทั้งหมด 5 คน ทราบหน้าที่ของกรรมการธนาคารข้าวคิดเป็นร้อยละร้อย

สมาชิกบ้านแพงศรีส่วนใหญ่ทราบหน้าที่ของกรรมการธนาคารข้าวคิดเป็นร้อยละ 88.9 จำนวนน้อยที่สุดที่ไม่ทราบหน้าที่ของกรรมการธนาคารข้าวจำนวนร้อยละ 11.1 สำหรับกรรมการชุดเดิม 2 คน และกรรมการชุดใหม่ 1 คน ทราบหน้าที่ของกรรมการธนาคารข้าวคิดเป็นร้อยละร้อย.

ตารางที่ 40 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารชาวน้ำให้ความเห็นเกี่ยวกับการทำงานของกรรมการธนาคารชาวน้ำ

การทำงานของ กรรมการ ธนาคารชาวน้ำ	บ้านโคกกอง						บ้านแพงศรี												รวม	ร้อยละ
							กรรมการชุดเดิม						กรรมการชุดปัจจุบัน							
	สมาชิก	ร้อยละ	กก.	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กก.	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กก.	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ		
ทำงานตรงตาม ความต้องการ	62	96.9	3	60	65	94.2	6	33.3	1	50	7	35	16	88.9	1*	50	17	85		
ทำงานไม่ตรง ตามความต้องการ	2	3.1	2	40	4	5.8	12	66.7	1*	50	13	65	2	11.1	1	50	3	15		
รวม	64	100	5	100	69	100	18	100	2	100	20	100	18	100	2	100	20	100		

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากตารางที่ 40 แสดงว่าสมาชิกบ้านโคกกองส่วนใหญ่เห็นว่ากรรมการ
 ธนาคารช่าวทำงานตรงตามความต้องการของตนจำนวน ร้อยละ 96.9 จำนวน
 น้อยที่สุดเห็นว่าทำงานไม่ตรงตามความต้องการจำนวน ร้อยละ 3.1 สำหรับ
 กรรมการส่วนใหญ่เห็นว่าทำงานตรงตามความต้องการจำนวนร้อยละ 60 ที่เหลือ
 ร้อยละ 40 เห็นว่าทำงานไม่ตรงตามความต้องการของตน

สมาชิกบ้านแพงศรีส่วนใหญ่เห็นว่ากรรมการชุดเดิมทำงานไม่ตรงตาม
 ความต้องการจำนวนร้อยละ 66.7 จำนวนน้อยที่สุดเห็นว่าทำงานตรงตามความ
 ต้องการจำนวนร้อยละ 33.3 และสมาชิกบ้านแพงศรีส่วนใหญ่เห็นว่ากรรมการชุดใ
 ใหม่ทำงานตรงตามความต้องการจำนวนร้อยละ 88.6 จำนวนน้อยที่สุดเห็นว่า
 ทำงานไม่ตรงตามความต้องการจำนวนร้อยละ 11.1 สำหรับกรรมการชุดเดิม
 2 คน คนหนึ่งเห็นว่าทำงานตรงตามความต้องการ อีกคนหนึ่งเห็นว่าทำงานไม่
 ตรงตามความต้องการ และเห็นว่ากรรมการชุดใหม่ทำงานตรงตามความต้องการ
 จำนวนร้อยละร้อย ส่วนกรรมการชุดใหม่เห็นว่ากรรมการชุดเดิมทำงานไม่ตรงตาม
 ความต้องการ

อาจสรุปได้จากตารางที่ 39 และตารางที่ 40 ว่าสมาชิกและกรรมการ
 ทั้งสองหมู่บ้านทราบหน้าที่ของกรรมการธนาคารช่าวเป็นอย่างดี สมาชิกและ
 กรรมการบ้านโคกกองมีความพอใจในผลการทำงานตามหน้าที่ของหน้าที่กรรมการ
 ธนาคารช่าว แต่สมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรีไม่พอใจผลการทำงานของ
 กรรมการธนาคารช่าวชุดเดิมของตน เนื่องจากกิจการธนาคารไม่ก้าวหน้าคือ
 ยู่/นางสร้างไม่เสร็จ ไม่ทราบว่าช่าวที่ตนฝากอยู่ที่ไหนเพราะกรรมการไม่

สามารถตรวจสอบบัญชี และติดตามผลการกู้ยืมข้าวได้¹ สำหรับความเห็นต่อ
 กรรมการชุดใหม่ทำงานตรงตามความต้องการมากขึ้น เพราะสามารถสร้างยุ้ง/
 ฉางเสร็จ แต่ส่วนที่ไม่พอใจเพราะกรรมการชุดใหม่ยังไม่ได้เก็บข้าวที่คนฝากไว้
 กับกรรมการชุดเดิมว่าข้าวของตนอยู่กับใคร บัญชีการกู้ยืมข้าวยังไม่ได้เสนอ
 ต่อสมาชิก²

¹ สำหรับประเด็นนี้ กรรมการธนาคารชาวมานแพงศรีคนหนึ่ง เห็นว่า
 การทำงานไม่ได้ผล เนื่องจากผู้ใหญ่บ้านที่เป็นผู้นำรับผิดชอบต่อหน้าที่ ไม่ซื้อตรง
 ต่อการทำงาน กรรมการชุดเดิมไม่มีใครจับเก็บข้าว และไม่ทราบเรื่องบัญชี
 ธนาคารชาวมานแพงศรีว่าข้าวที่กู้ยืมอยู่กับใคร จำนวนเท่าใด อ้างจากสัมภาษณ์
 นายหวนตา เพ็งคำวันดี, กรรมการธนาคารชาวมานแพงศรีชุดเดิม,
 3 ธันวาคม 2524.

² ผู้ใหญ่บ้านคนใหม่ประชุมชาวมานแพงศรีหลังจากวันที่ผู้เขียนทำการวิจัย
 (วันที่ 18 ธันวาคม 2524) และตกลงกับชาวมานแพงศรีให้ทุกคนเป็นสมาชิก ตนเอง
 กับกรรมการชุดใหม่ที่เลือกตั้งวันเดียวกันนี้จะตรวจสอบจับเก็บข้าวที่กรรมการ
 ชุดเดิมให้กู้ยืมไปให้ครบถ้วน ข้อสังเกต สมาชิกเดิมจะไม่ใช่สมาชิกธนาคาร
 ชาวมานแพงศรีต่อไป ถ้ากรรมการชุดใหม่ไม่สามารถจับเก็บข้าวของตนที่ฝากไว้กับกรรมการ
 ชุดเดิม อ้างจากสัมภาษณ์ นายทองคุณ เบ้าทอง, ผู้ใหญ่บ้านคนใหม่ (ระยะ
 การทำงาน เมษายน 2524 เป็นต้นมา), 16 ธันวาคม 2524.

ตารางที่ 41 จำนวนกรรมการธนาคารข้าว ผู้ที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับวิธีการมา
เป็นกรรมการธนาคารข้าว

การเป็นกรรมการ ธนาคารข้าว	บ้านโคกกอง		บ้านแพงศรี		รวม	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ชาวบ้านเลือก โดยตนเอง สมัครใจ	3	60	*2	100	7	100
ชาวบ้านเลือก โดยตนเอง ไม่สมัครใจ	2	40	0	0	0	0
รวม	5	100	2	100	7	100

จากตารางที่ 41 แสดงว่า กรรมการบ้านโคกกองส่วนใหญ่ (3 คน ใน 5 คน) เห็นว่าตนเป็นกรรมการธนาคารข้าวเพราะชาวบ้านเลือกตนเองโดยสมัครใจ ร้อยละ 60 ที่เหลือร้อยละ 40 เห็นว่า ชาวบ้านเลือกโดยตนเองไม่สมัครใจ (หนึ่งในจำนวนที่ตอบคือผู้ใหญ่บ้าน)

กรรมการบ้านแพงศรีทั้งชุดเดิมและชุดใหม่ชาวบ้านเลือกตนเองโดยตนเองสมัครใจร้อยละร้อย

ข้อสังเกต กรรมการบ้านโคกกองที่ตอบว่าตนเองไม่สมัครใจ เพราะเห็นว่าตนต้องรับผิดชอบและทำงานมากขึ้น หรือมากกว่าคนอื่น ๆ.

ตารางที่ 42 จำนวนกรรมการ ธนาคารข้าว ผู้ที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับการทำงาน
เป็นกรรมการธนาคารข้าวที่มีผลต่อการเสียเวลาและรายได้ของตน

การเสียเวลา และรายได้	บ้านโคกก่อง		บ้านแพงศรี		รวม	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
เสีย	3	60	* 1	50	4	57.11
ไม่เสีย	2	40	1	50	3	41.9
รวม	5	100	2	100	7	100

จากตารางที่ 42 แสดงว่า กรรมการบ้านโคกก่องส่วนใหญ่ (3 ใน 5 คน) เห็นว่าตนเอง เสียเวลาและรายได้จากการทำมาหากินโดยไม่มีผลตอบแทนคิดเป็นร้อยละ 60 ที่เหลือ (2 คน) เห็นว่าไม่เสีย

กรรมการบ้านแพงศรีชุดเดิม 2 คน คนหนึ่งเห็นว่าเสียเวลาและรายได้ อีกคนตอบว่าไม่เสีย สำหรับกรรมการชุดใหม่เห็นว่าเสียเวลาและรายได้

ข้อสังเกต กรรมการผู้ที่เห็นว่าคุณเอง เสียเวลาและรายได้ เนื่องจาก เห็นว่าตนต้องมีภาระหน้าที่เกี่ยวกับธนาคารข้าวมาก แต่ไม่ได้รับผลตอบแทน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 43 จำนวนกรรมการธนาคารข้าว ผู้ที่มีส่วนร่วมในการทำงาน

การมีส่วนร่วมใน การทำงาน	บ้านโคกกอง		บ้านแพงศรี		รวม	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ร่วมงานทุกครั้ง	5	100	2	100	7	100
ร่วมด้วยเป็นบางครั้ง	0	0	0	0	0	0
รวม	5	100	2	100	7	100

จากตารางที่ 43 แสดงว่า กรรมการธนาคารข้าวทั้งบ้านโคกกองและบ้านแพงศรี เห็นว่าตนมีส่วนร่วมในการทำงานเกี่ยวกับธนาคารข้าวทุกครั้ง

ตารางที่ 44 จำนวนกรรมการธนาคารข้าว ผู้ที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับความเท่าเทียมกันในการทำงานร่วมกันของกรรมการ

ความร่วมมือในการ ทำงานของกรรมการ	บ้านโคกกอง		บ้านแพงศรี		รวม	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ทำงานเท่าเทียมกัน	4	80	1	50	5	71.42
ทำงานไม่เท่าเทียมกัน	1	20	1	50	2	28.57
รวม	5	100	2	100	7	100

จากตารางที่ 44 แสดงว่า กรรมการบ้านโคกกองส่วนใหญ่ (4 ใน 5 คน) เห็นว่ากรรมการทำงานโดยเท่าเทียมกัน คิดเป็นร้อยละ 80 ที่เหลือร้อยละ 20 เห็นว่าทำงานไม่เท่าเทียมกัน

สำหรับกรรมการบ้านแพงศรี 2 คน คนหนึ่งเห็นว่าทำงานเท่าเทียมกัน อีกคนหนึ่งเห็นว่าทำงานไม่เท่าเทียมกัน

ข้อสังเกต ผู้ใหญ่บ้าน (ประธานกรรมการธนาคารข้าว) ทั้งสองหมู่บ้าน เห็นว่าตนทำงานมากกว่ากรรมการคนอื่น ๆ

ตารางที่ 45 จำนวนกรรมการธนาคารข้าว ผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจในการทำงานของกรรมการธนาคารข้าว

การตัดสินใจใน การทำงาน	บ้านโคกกอง		บ้านแพงศรี		รวม	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ผู้นำท้องถิ่น	4	40	2*	40	4	57.14
กรรมการ ธนาคารข้าว	3	30	1*	20	2	28.57
สมาชิก	3	30	2*	40	1	14.28
รวม	10	100	5	100	7	100

จากตารางที่ 45 แสดงว่า กรรมการบ้านโลกทองส่วนใหญ่ (4 คนใน 5 คน) เห็นว่าการตัดสินใจในการทำงานของกรรมการเป็นหน้าที่ของผู้นำท้องถิ่น (ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะประธานกรรมการ) คิดเป็นร้อยละ 40 ของจำนวนคำตอบ ที่เหลือร้อยละ 30 เห็นว่าเป็นการตัดสินใจโดยกรรมการชนาครชาว์และสมาชิก

สำหรับกรรมการบ้านแพงศรีทั้งชุดเดิมและชุดใหม่ทั้งหมดเห็นว่า การตัดสินใจเป็นหน้าที่ของผู้นำท้องถิ่นและสมาชิก คิดเป็นร้อยละ 40 เท่ากัน ที่เหลือกรรมการชุดเดิม 1 คน และกรรมการชุดใหม่เห็นว่า เป็นหน้าที่ของกรรมการ

ตารางที่ 46 จำนวนกรรมการชนาครชาว์ ผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับปัญหาการทำงาน ของกรรมการในกิจการชนาครชาว์

ปัญหาการทำงาน ของกรรมการ	บ้านโลกทอง		บ้านแพงศรี		รวม	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ผู้นำ	0	0	1	20	1	8.3
สมาชิก	1	14.3	2*	40	3	25
ทุน	4	57.1	2*	40	6	50
นาง	2	28.6	0	0	2	16.7
รวม	7	100	5	100	12	100

จากตารางที่ 46 แสดงว่า กรรมการบ้านโคกกองส่วนใหญ่เห็นว่าปัญหาในการทำงานคือธนาคารข้าวไม่มีทุนเพียงพอร้อยละ 57.1 ที่เหลือร้อยละ 28.6 เห็นว่าปัญหาคืออาจมีขนาดเล็กไม่เพียงพอ จำนวนน้อยที่สุดเห็นว่าปัญหาสมาชิกยังให้ความร่วมมือไม่เพียงพอ เช่นการฝากข้าวมากขึ้นและสมาชิกมีน้อย

กรรมการบ้านแพงศรีทั้งชุดเดิมและชุดใหม่เห็นว่าปัญหาที่สำคัญคือ ปัญหาสมาชิกมีน้อย และมีข้าวฝากจำนวนน้อย เนื่องจากฐานะไม่ดีทำให้ธนาคารข้าวมีทุนในการดำเนินการน้อย กรรมการชุดเดิมอีก 1 คน เห็นว่าผู้นำเดิมทำให้กรรมการชุดเดิมทำงานไม่ได้ผลเนื่องจากไม่มีความขยันขันแข็งในการทำงาน เอารัดเอาเปรียบแรงงานผู้อื่น มีมลทินเกี่ยวกับการเงินของหมู่บ้าน และไม่รับผิดชอบต่อการจัดเก็บกู้ยืม และติดตามผลงานของธนาคารข้าว

ตารางที่ 47 จำนวนกรรมการธนาคารข้าว ผู้ให้ความเห็นว่าใครเป็นผู้แก้ไขปัญห
การทำงานของกรรมการธนาคารข้าว

การแก้ไขปัญห การทำงาน	บ้านโคกกอง		บ้านแพงศรี		รวม	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
กรรมการ	4	28.6	2*	28.6	6	28.6
ผู้นำ	4	28.6	2*	28.6	6	28.6
สมาชิก	3	21.4	1*	14.2	4	19.0
ข้าราชการ	3	21.4	2*	28.6	5	23.8
ไม่ตอบ	0	0	0	0		
รวม	14	100	7	100	21	100

จากตารางที่ 47 แสดงว่า กรรมการบ้านโกลก่องส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาการทำงานของกรรมการธนาคารข้าวควรแก้ไขโดยกรรมการและผู้นำ ร้อยละ 20.6 เท่ากัน ที่เหลือเห็นว่า เป็นหน้าที่ของสมาชิกและข้าราชการ ร้อยละ 21.4 เท่ากัน

กรรมการบ้านแพงศรีทั้งหมดเห็นว่าผู้แก้ไขปัญหาคควรเป็นกรรมการ ผู้นำ และข้าราชการคือเป็นร้อยละ 20.6 ของจำนวนคำตอบ และกรรมการ ชุกเดิม 1 คน และกรรมการชุกใหม่ (1คน) เห็นว่าควรให้สมาชิกแก้ไขปัญหาคด้วย

ข้อสังเกต ความเห็นในการให้ผู้นำและกรรมการแก้ไขปัญหาคเห็นว่า ควรทำงานร่วมกัน และติดต่อกับทางราชการให้ช่วยเหลือเพิ่มขึ้น ส่วนความเห็น เกี่ยวกับสมาชิก เห็นว่า ควรฝากข่าวเพิ่มและสนใจกิจการธนาคารข้าวมากขึ้น สำหรับผู้ที่เห็นว่าควรให้ข้าราชการแก้ไขปัญหาค คือ จัดหาข่าวเป็นทุนให้บประมาณขยายยุง/นาง และให้ติดตามผลงานช่วยกระตุ้นสมาชิกและกรรมการ ธนาคารข้าว.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

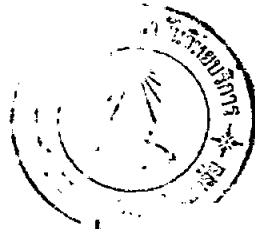
ตารางที่ 4C จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารข้าว ผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับกิจกรรม
ส่วนรวมที่ชาวบ้านร่วมกันทำในหมู่บ้าน

กิจกรรมส่วน รวมในหมู่บ้าน	บ้านโคกก่อง						บ้านแพ่งศรี						รวม	ร้อยละ
	สมา- ชิก	รอย ละ	กรรม- การ	รอย ละ	รวม	รอย ละ	สมา- ชิก	รอย ละ	กรรม- การ	รอย ละ	รวม	รอย ละ		
สาธารณ ประโยชน์	60	53.1	5	31.25	65	50.4	16	35.6	2 *	20.6	10	34.6	83	45.9
โรงเรียน	10	15.9	3	10.0	21	16.2	10	22.2	2 *	20.6	12	23.1	33	18.2
วัด	31	27.5	5	31.2	36	20.0	16	35.6	2 *	20.6	10	34.6	54	29.0
อื่น ๆ	4	3.5	3	10.0	7	5.4	3	6.6	1 *	14.2	4	7.7	11	6.1
รวม	113	100	16	100	129	100	45	100	7	100	52	100	181	100

หมายเหตุ

คำถามนี้ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ จำนวนผู้ตอบ บ้านโคกก่องจำนวน
สมาชิก 64 คน กรรมการ 5 คน รวม 69 คน
บ้านแพ่งศรีจำนวนสมาชิก 10 คน กรรมการชุดที่ 1 มี 2 คน
(กรรมการชุดที่ 2 มี 1 คน) รวม 20 คน รวมทั้งสิ้น 89 คน

จากตารางที่ 4C แสดงว่า สมาชิกและกรรมการบ้านโคกก่องส่วนใหญ่
เห็นว่าชาวบ้านร่วมกันทำงานในหมู่บ้านเกี่ยวกับสาธารณประโยชน์ เช่น ถนน แหล่งน้ำ
ฉางข้าว คิดเป็นร้อยละ 50.4 รองลงมาทำงานเกี่ยวกับวัดร้อยละ 20.0 เกี่ยวกับ
โรงเรียนร้อยละ 16.2 จำนวนน้อยที่สุดเห็นว่า ทำงานทุกอย่างตามที่ผู้นำและชาวบ้าน
ทำร่วมกันร้อยละ 5.4

สมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรีส่วนใหญ่เห็นว่าทำงานเกี่ยวกับสาธารณสุขประโยชน์
และวัด คิดเป็นร้อยละ 34.6 เท่ากัน รองลงมาทำงานเกี่ยวกับโรงเรียนร้อยละ 23.1
จำนวนน้อยที่สุดทำงานทุกอย่างตามที่ผู้นำและชาวบ้านทำงานร่วมกัน

อาจสรุปได้ว่า สมาชิกและกรรมการทั้งสองหมู่บ้านเห็นว่าชาวบ้านทำงานร่วมกัน
เกี่ยวกับกิจกรรมของส่วนรวมในหมู่บ้าน

ตารางที่ 49 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารข้าว เกี่ยวกับลักษณะของการมีส่วนร่วม
ในการสร้างยุ้ง/ฉาง

การมีส่วน รวมในการ สร้างยุ้ง/ ฉาง	บ้านโคกก่อง					บ้านแพงศรี					รวม	ร้อยละ		
	สมา- ชิก	ร้อย ละ	กรรม การ	ร้อย ละ	รวม	ร้อย ละ	สมา- ชิก	ร้อย ละ	กรรม การ	ร้อย ละ			รวม	ร้อย ละ
วัสดุและ แรงงาน	54	84.4	4	80	58	81.1	17	94.4	2	100	19	95	75	85.3
แรงงาน	10	15.6	0	0	10	14.5	0	0	0	0	0	0	10	11.2
อื่น ๆ	0	0	1	20	1	1.4	0	0	*	0	0	0	3	3.5
รวม	64	100	5	100	69	100	17	100	2	100	20	100	82	100

จากตารางที่ 49 แสดงว่า สมาชิกบ้านโคกกองทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างยุ้ง/ฉาง สมาชิกส่วนใหญ่เสียสละวัสดุและแรงงานคิดเป็นร้อยละ 64.4 จำนวนที่เหลือมีส่วนร่วมเสียสละแรงงาน ร้อยละ 15.6 สำหรับกรรมการส่วนใหญ่เสียสละแรงงานและวัสดุร้อยละ 30 ที่เหลือร้อยละ 20 เสียสละที่ดิน แรงงาน และวัสดุ

สมาชิกบ้านแพงศรีและกรรมการชุดเดิมมีส่วนร่วมโดยเสียสละวัสดุและแรงงานในการสร้างยุ้ง/ฉาง ร้อยละ 100 สำหรับกรรมการชุดใหม่ 1 คน เสียสละเงินซื้อที่ดินเพื่อสร้างยุ้ง/ฉาง ธนาคารขาวควาย

ยุ้ง/ฉางธนาคารขาวทั้งสองหมู่บ้าน ใ้รับการสนับสนุนวัสดุคือ ตะปู สังกะสี จากทางราชการและจัดหาไม้ แรงงาน และที่ดินเอง ยุ้ง/ฉางบ้านแพงศรีมีปัญหาเรื่องไม้ที่ถูกจับกุมจากเจ้าหน้าที่และขาดแคลนแรงงานที่จะจัดหาไม้และปลูกสร้างยุ้ง/ฉาง

ข้อสังเกต จากการสัมภาษณ์ ข้าราชการ ผู้นำท้องถิ่น และประสบการณ์การทำงานของผู้เขียน ชาวบ้านส่วนใหญ่จะร่วมมือทำงานเกี่ยวกับกิจกรรมส่วนรวมในหมู่บ้าน โดยเฉพาะกิจกรรมด้านการสร้าง หรือปรับปรุงด้านวัตถุเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 50 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารข้าว จำแนกตามความถี่ของ
การเข้าร่วมประชุมธนาคารข้าว

การเข้าร่วม ประชุม	บ้านโลกทอง						บ้านแพงศรี						รวม	ร้อยละ
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ		
เข้าร่วม ประชุมทุก ครั้ง	30	59.4	5	100	43	62.3	16	88.9	1	50	17	85	60	67.4
เข้าร่วม ประชุมทุก ครั้งโดย ส่วนมาก	20	31.3	0	0	20	29.0	2	11.1	1	50	3	15	23	25.8
เข้าร่วม ประชุมไม่ กี่ครั้ง	6	9.3	0	0	6	8.7	0	0	0	0	0	0	6	6.8
รวม	64	100	5	100	69	100	18	100	2	100	20	100	89	100

จากตารางที่ 50 แสดงว่า สมาชิกบ้านโลกทองส่วนใหญ่เข้าร่วมการประชุมทุกครั้ง คิดเป็นร้อยละ 59.4 รองลงมาเข้าประชุมบางครั้งโดยส่วนมาก ร้อยละ 31.3 จำนวนน้อยที่สุดเข้าร่วมประชุมไม่กี่ครั้ง ร้อยละ 9.3 สำหรับกรรมการร้อยละ 100 เข้าร่วมประชุมทุกครั้ง

สมาชิกบ้านแพงศรีส่วนใหญ่เข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับธนาคารข้าวทุกครั้งคิดเป็นร้อยละ 88.9 จำนวนน้อยที่สุดเข้าร่วมประชุมทุกครั้งโดยส่วนมากร้อยละ 11.1 สำหรับ

กรรมการชุดเดิม 2 คน คนหนึ่งเข้าร่วมประชุมทุกครั้ง อีกคนเข้าร่วมประชุมบางครั้ง
โดยส่วนมาก ส่วนกรรมการชุดใหม่ 1 คน เข้าร่วมประชุมทุกครั้ง

จะเห็นว่าสมาชิกบ้านแพงศรีส่วนใหญ่เข้าร่วมประชุมมากกว่าสมาชิกบ้านโคกกอง
แต่กรรมการบ้านโคกกอง เข้าร่วมประชุมมากกว่ากรรมการบ้านแพงศรี

ตารางที่ 51 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารข้าว ผู้ที่ไปหรือไม่ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง
กรรมการ

การไปใช้ สิทธิเลือก ตั้ง	บ้านโคกกอง						บ้านแพงศรี						รวม	ร้อยละ
	สมา- ชิก	รายน ละ	กรรม- การ	รายน ละ	รวม	ร้อยละ	สมา- ชิก	รายน ละ	กรรม- การ	รายน ละ	รวม	ร้อยละ		
ไปใช้สิทธิ	32	50	5	100	37	53.6	12	66.7	2 *	100	14	70	51	57.3
ไม่ไปใช้สิทธิ	32	50	0	0	32	46.4	6	33.3	0	0	6	30	38	42.7
รวม	64	100	5	100	69	100	18	100	2	100	20	100	89	100

จากตารางที่ 51 แสดงว่าสมาชิกบ้านโคกกองไปใช้สิทธิเลือกตั้งกรรมการธนาคาร
ข้าว เท่ากับจำนวนสมาชิกที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สำหรับกรรมการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั้งหมด

สมาชิกบ้านแพงศรี ส่วนใหญ่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง คิดเป็นจำนวนร้อยละ 66.7
ที่เหลือร้อยละ 33.3 ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สำหรับกรรมการทั้งชุดใหม่และชุดเดิมไปใช้
สิทธิเลือกตั้งทั้งหมด

ข้อสังเกต สมาชิกบ้านโคกกองเดิมที่มีสิทธิเลือกกรรมการธนาคารข้าวในปี 2521 จำนวน 52 คน ในจำนวนนี้ไปทำงานนอกหมู่บ้าน 7 คน เสียชีวิต 3 คน รวม 10 คน ดังนั้นอาจคิดอัตราส่วนร้อยละจากจำนวนสมาชิกผู้ไปเลือกตั้งกรรมการตามจำนวนที่แท้จริง 32 คน ใน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 46.2 ส่วนสมาชิกบ้านแพงศรีที่เป็นสมาชิกแทนสามีไปต่างประเทศ 1 ราย และสามีเสียชีวิต 1 ราย รวม 2 ราย ดังนั้น คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละจากจำนวนสมาชิกผู้ไปเลือกตั้งกรรมการตามจำนวนที่แท้จริง 12 คน ใน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 75 จึงอาจสรุปได้ว่าสมาชิกทั้งสองหมู่บ้านไปใช้สิทธิเลือกตั้งมีอัตราส่วนใกล้เคียงกัน สำหรับกรรมการทั้งสองหมู่บ้านไปเลือกตั้งทั้งหมด

ตารางที่ 52 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารข้าว ผู้ที่เคยหรือไม่เคยเสนอความคิดเห็นในที่ประชุมธนาคารข้าว

การเสนอ ความคิดเห็น	บ้านโคกกอง						บ้านแพงศรี						รวม	ร้อยละ
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ		
เคย	17	26.6	4	80	21	30.4	10	55.6	1*	50	11	55	32	36
ไม่เคย	47	73.4	1	20	48	69.6	8	44.4	1	50	9	45	57	64
รวม	64	100	5	100	69	100	18	100	2	100	20	100	89	100

จากตารางที่ 52 แสดงว่าสมาชิกบ้านโคกก่องส่วนใหญ่ไม่เคยเสนอความเห็นในที่ประชุมธนาคารข้าว คิดเป็นร้อยละ 73.4 ที่เหลือ ร้อยละ 26.6 เคยเสนอความเห็นของตน สำหรับกรรมการส่วนใหญ่เคยเสนอความเห็นของตนในที่ประชุมร้อยละ 80 ที่เหลือร้อยละ 20 ไม่เคยเสนอความเห็น

สมาชิกบ้านแพงศรีส่วนใหญ่เคยเสนอความเห็นในที่ประชุมคิดเป็นร้อยละ 55.6 ที่เหลือไม่เคยเสนอความเห็นของตนในที่ประชุมคิดเป็น ร้อยละ 44.4 สำหรับกรรมการชุดเดิม 2 คน คนหนึ่งเคยเสนอความเห็นของตนในที่ประชุมอีกคนไม่เคย ส่วนกรรมการชุดใหม่ 1 คน เคยเสนอความเห็นของตนในที่ประชุมธนาคารข้าว

สมาชิกบ้านแพงศรีเคยเสนอความคิดเห็นในที่ประชุมในอัตราส่วนมากกว่าสมาชิกบ้านโคกก่อง

ข้อสังเกต สมาชิกบ้านโคกก่องที่เคยเสนอความเห็นในที่ประชุมจำนวน 17 คน ใน 64 คน ซึ่งถือได้ว่าเป็นจำนวนมากพอสมควรในการเสนอความเห็นในที่ประชุมของชาวบ้านในหมู่บ้านขนาดใหญ่ และอีกประการหนึ่งกิจการธนาคารข้าวบ้านโคกก่องดำเนินการได้ผลดี กรรมการทำงานตรงตามความต้องการของชาวบ้าน จึงไม่มีปัญหาที่จะต้องอภิปรายกันมากนัก

จากตารางที่ 50 และ 52 อาจสรุปได้ว่าสมาชิกบ้านแพงศรีมีส่วนร่วมในกิจการธนาคารข้าวมากกว่าสมาชิกบ้านโคกก่อง สำหรับกรรมการทั้งสองหมู่บ้านมีส่วนร่วมในกิจการธนาคารข้าวใกล้เคียงกัน อาจจะเป็นเพราะเป็นกรรมการซึ่งต้องมีหน้าที่รับผิดชอบมากกว่าสมาชิกทั่วไป

ตารางที่ 53 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารข้าว จำแนกตามการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของธนาคารข้าว (การฝากข้าว)

การฝากข้าว	บ้านโคกกอง						บ้านแพงศรี						รวม	ร้อยละ
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ		
ฝากข้าวทุกปี	50	78.1	5	100	55	79.7	8	44.4	2*	100	10	50	65	73
ฝากข้าวบางปี	14	21.9	0	0	14	20.3	10	55.6	0	0	10	50	24	27
รวม	64	100	5	100	60	100	18	100	2	100	20	100	89	100

จากตารางที่ 53 แสดงว่า สมาชิกบ้านโคกกองส่วนใหญ่ร้อยละ 78.1 ฝากข้าวทุกปี จำนวนที่เหลือร้อยละ 21.9 ฝากข้าวบางปี สำหรับกรรมการทุกคนฝากข้าวทุกปี

สมาชิกบ้านแพงศรีส่วนใหญ่ร้อยละ 55.6 ฝากข้าวบางปี (ฝากปี 2523 ปีเดียว) จำนวนที่เหลือร้อยละ 44.4 ฝากข้าวทุกปี สำหรับกรรมการชุดเดิม 2 คน และกรรมการชุดใหม่ 1 คน ฝากข้าวทุกปีทั้งหมด

จะเห็นว่าสมาชิกและกรรมการบ้านโคกกองฝากข้าวทุกปีมากกว่าสมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรี ทำให้ธนาคารข้าวมีข้าวเป็นทุนมาก และสมาชิกกับกรรมการให้ความร่วมมือในกาฝากข้าวเป็นอัตราส่วนที่มากกว่าสมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรี (79.7 ต่อ 50) สมาชิกบ้านแพงศรีที่ฝากข้าวบ่อย เห็นว่าไม่มีกรรมการมาจัดเก็บจึงไม่ได้ฝากข้าวตามต้องการ และบางคนไม่ได้ฝากเพิ่มเพราะข้าวที่ฝากไว้ก่อนหน้านี้ยังไม่ได้จัดเก็บ เกรงว่าข้าวที่ฝากจะหายเพราะไม่มีการตรวจสอบบัญชีของธนาคารข้าวจะชี้แจงให้สมาชิกทราบ.

ตารางที่ 54 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารข้าว จำแนกตามการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของธนาคารข้าว (การกู้ยืมข้าว)

การกู้ยืม ข้าว	บ้านโคกกอง						บ้านแพงศรี						รวม	ร้อยละ
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ		
กู้ยืมทุกปี	40	62.5	1	20	41	59.4	10	55.5	1	0	11	55	52	58.4
กู้ยืมข้าว บางปี	15	23.4	1	20	16	23.2	5	27.8	0	0	5	25	21	23.6
ไม่ได้กู้ยืม	9	14.1	3	60	12	17.4	3	16.7	1*	100	4	20	16	18.0
รวม	64	100	5	100	69	100	18	100	2	100	20	100	89	100

จากตารางที่ 54 แสดงว่า สมาชิกบ้านโคกกองส่วนใหญ่กู้ยืมข้าวทุกปีคิดเป็นร้อยละ 62.5 รองลงมาผู้ที่กู้ยืมข้าวบางปีร้อยละ 23.4 จำนวนน้อยที่สุดไม่ได้กู้ยืมข้าวร้อยละ 14.1 สำหรับกรรมการส่วนใหญ่ไม่ได้กู้ยืมข้าวร้อยละ 60 ที่เหลือกู้ยืมข้าวทุกปีและกู้ยืมข้าวบางปีร้อยละ 20 เท่ากัน

สมาชิกบ้านแพงศรีส่วนใหญ่กู้ยืมข้าวทุกปี ร้อยละ 27.8 จำนวนน้อยที่สุดไม่ได้กู้ยืมข้าวร้อยละ 16.7 สำหรับกรรมการชุดเดิม 2 คน คนหนึ่งกู้ยืมข้าวทุกปี อีกคนไม่ได้กู้ยืม ส่วนกรรมการชุดใหม่ 1 คน ไม่ได้กู้ยืมข้าว

สมาชิกและกรรมการทั้งสองหมู่บ้านกู้ยืมข้าวในอัตราใกล้เคียงกัน กล่าวคือ การกู้ยืมข้าวทั้งหมดของธนาคารข้าวบ้านโคกกองกับบ้านแพงศรีคิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 82.6 กับ 80.

ตารางที่ 55 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารชาว ผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความ
ร่วมมือของสมาชิกในกิจกรรมธนาคารชาว

ความร่วมมือ ของสมาชิก	บ้านโคกกอง						บ้านแพงศรี						รวม	ร้อยละ
	สมา ชิก	ร อย ละ	กร ร ม	ร อย ละ	ร วม	ร อย ละ	สมา ชิก	ร อย ละ	กร ร ม	ร อย ละ	ร วม	ร อย ละ		
ความร่วมมือ ดีมาก	42	65.6	2	40	44	63.7	10	55.6	1	50	11	55	55	61.8
ความร่วมมือ พอสมควร	22	34.4	3	60	25	36.3	8	44.4	*	0	8	40	33	37.1
ความร่วมมือ เล็กน้อย	0	0	0	0	0	0	0	0	1	50	1	5	1	1.1
รวม	64	100	5	100	69	100	18	100	2	100	20	100	89	100

จากตารางที่ 55 แสดงว่า สมาชิกบ้านโคกกองส่วนใหญ่เห็นว่าสมาชิกมีความ
ร่วมมือดีมาก คิดเป็นร้อยละ 65.6 จำนวนน้อยที่สุดเห็นว่าสมาชิกมีความร่วมมือพอสมควร
ร้อยละ 34.4 สำหรับกรรมการส่วนใหญ่เห็นว่าสมาชิกมีความร่วมมือพอสมควรร้อยละ 60
ที่เหลือร้อยละ 40 เห็นว่ามีความร่วมมือดีมาก

สมาชิกบ้านแพงศรีส่วนใหญ่เห็นว่ามีความร่วมมือดีมากคิดเป็นร้อยละ 55.6
จำนวนน้อยที่สุดเห็นว่ามีร่วมมือพอควรร้อยละ 44.4 สำหรับกรรมการชุดเดิม 2 คน
คนหนึ่งเห็นว่ามีร่วมมือดีมาก อีกคน (ผู้ใหญ่บ้านคนเดิม) เห็นว่าสมาชิกมีความร่วมมือ

กันเพียงเล็กน้อย¹ ส่วนกรรมการชุดใหม่เห็นว่าสมาชิกมีความร่วมมือพอควร

อาจสรุปได้ว่า สมาชิกและกรรมการบ้านโลกทองส่วนใหญ่เห็นว่าสมาชิก มีความร่วมมือกันดีมาก เป็นอัตราส่วนมากกว่า ความเห็นของสมาชิกและกรรมการ บ้านแพงศรี (ร้อยละ 65.6 กับ 55.6) เนื่องจากสมาชิกและกรรมการบ้านโลกทอง เห็นว่ากิจการของธนาคารข้าวของหมู่บ้านมีความมั่นคงสามารถให้บริการฝากกู้ยืมแก่ สมาชิกได้ดี สำหรับสมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรีเห็นว่ามีกิจการธนาคารข้าว ของตนยังไม่มั่นคงเท่าที่ควร จึงเห็นว่าสมาชิกและกรรมการควรให้ความร่วมมือ มากขึ้นกว่าเดิม.

ศูนย์วิทยพัทยากร

¹ ผู้ใหญ่บ้านคนเดิมมีความเห็นว่า สมาชิกธนาคารข้าวบ้านแพงศรีไม่ให้ความร่วมมือกับตนเองในการดำเนินงานธนาคารข้าว เช่น การสร้างยุ้ง/ฉาง และงานพัฒนาอื่น ๆ ภายในหมู่บ้าน อ้างจาก สัมภาษณ์ นายสุบิน ชาติ, ผู้ใหญ่บ้านแพงศรี (ระยะเวลาทำงาน 2521 - เมษายน 2524) 6 ธันวาคม 2524.

ตารางที่ 56 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารข้าว ผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับปัญหาของ
กิจกรรมธนาคารข้าว

ปัญหาของ กิจกรรม ธนาคารข้าว	บ้านโคกก่อง						บ้านแพงศรี						รวม	ร้อยละ
	สมา- ชิก	รอย ละ	กรรม- การ	รอย ละ	รวม	รอย ละ	สมา- ชิก	รอย ละ	กรรม- การ	รอย ละ	รวม	รอย ละ		
ข้าวมีน้อยไม่ เพียงพอ	25	33.7	5	45.4	30	35.3	18	35.3	2*	25	20	33.9	50	34.7
สมาชิกมี จำนวนน้อย	12	16.2	2	18.2	14	16.5	15	29.4	2*	25	17	28.8	31	21.5
ผู้นำไม่มี ความสามารถ	1	1.4	0	0	1	1.2	2	3.9	1	12.5	3	5.1	4	2.8
ขาดความ ช่วยเหลือจาก ทางราชการ	1	1.4	2	18.2	3	3.5	0	0	1*	12.5	1	1.7	4	2.8
สมาชิกยากจน	35	47.3	2	18.2	37	43.5	16	31.4	2*	25	18	30.5	55	38.2
รวม	74	100	11	100	65	100	51	100	8	100	59	100	144	100

หมายเหตุ

คำถามนี้ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ จำนวนผู้ตอบ บ้านโคกก่อง จำนวน

สมาชิก 64 คน กรรมการ 5 คน รวม 69 คน

บ้านแพงศรีจำนวนสมาชิก 18 คน กรรมการชุดที่ 1 มี 2 คน (กรรมการ
ชุดที่ 2 มี 1 คน) รวม 20 คน รวมทั้งสิ้น 89 คน

จากตารางที่ 56 แสดงว่า สมาชิกบ้านโคกกองส่วนใหญ่ (35 ใน 64 คน) เห็นว่าธนาคารข่าวนั้นมีปัญหาเกี่ยวกับสมาชิกยากจน ไม่มีเวลา ไม่มีทุน ทำให้ธนาคารข่าวไม่สามารถขยายตัวได้ คิดเป็นร้อยละ 47.3 ของจำนวนคำตอบ รองลงมาตามลำดับ เห็นว่าข่าวของธนาคารไม่เพียงพอในการกู้ยืม ร้อยละ 33.7 เห็นว่าสมาชิกมีจำนวนน้อยทำให้ธนาคารข่าวมีทุนน้อย ร้อยละ 16.2 ที่เหลือเห็นว่าผู้นำไม่มีความสามารถ และเห็นว่าขาดความช่วยเหลือจากทางราชการ ร้อยละ 1.4 เท่ากัน สำหรับกรรมการส่วนใหญ่ (จำนวนทั้งหมด) เห็นว่าข่าวน้อยไม่เพียงพอคิดเป็นร้อยละ 45.4 รองลงมาเห็นว่าสมาชิกมีจำนวนน้อย สมาชิกยากจน และขาดความช่วยเหลือจากทางราชการ ร้อยละ 15.2 เท่ากัน

สมาชิกบ้านแพงศรีส่วนใหญ่ (จำนวนทั้งหมด) เห็นว่าข่าวในธนาคารมีน้อยไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 35.3 ของจำนวนคำตอบทั้งหมด รองลงมาเห็นว่าสมาชิกสมาชิกยากจน ไม่มีเวลา ไม่มีทุน ร้อยละ 31.4 สมาชิกมีจำนวนน้อย ร้อยละ 29.4 จำนวนน้อยที่สุดเห็นว่าผู้นำ (ผู้นำเดิม) ไม่มีความสามารถ ร้อยละ 3.9 สำหรับกรรมการชุดเดิม 2 คน และกรรมการชุดใหม่ 1 คน ทั้งหมดเห็นว่าธนาคารข่าวมีปัญหาข่าวน้อยไม่เพียงพอ สมาชิกมีจำนวนน้อยและสมาชิกยากจน คิดเป็นร้อยละ 25 ของจำนวนคำตอบ กรรมการชุดเดิมคนหนึ่งมีความเห็นว่าผู้นำไม่มีความสามารถ และอีกคน (ผู้นำเดิม) กับกรรมการชุดใหม่ 1 คน เห็นว่าขาดความช่วยเหลือจากทางราชการ

จะเห็นได้ว่าปัญหาที่มีความรุนแรงมากคือ ปัญหาสมาชิกยากจน ไม่มีเวลา ไม่มีทุน ปัญหาข่าวน้อยไม่เพียงพอ และปัญหาสมาชิกมีจำนวนน้อย ข้อสังเกต สมาชิกและกรรมการบ้านแพงศรีเห็นว่าธนาคารข่าวของหมู่บ้านตนมีปัญหา มากกว่าสมาชิกและกรรมการบ้านโคกกอง (จำนวนคำตอบ 69 จำนวนสมาชิก 20 แต่บ้านโคกกองจำนวนคำตอบ 74 จำนวนสมาชิก 64)

ตารางที่ 57 จำนวนสมาชิกและกรรมการธนาคารข้าว ผู้ให้ความเห็นว่าใครควรเป็น
ผู้แก้ไขปัญหากิจกรรมธนาคารข้าว

การแก้ไข ปัญหาของ ธนาคารข้าว	บ้านโคกกอง						บ้านแพ่งศรี						รวม	ร้อยละ
	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ	สมาชิก	ร้อยละ	กรรมการ	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ		
สมาชิก	7	8.2	3	25	10	10.3	2	6.6	2*	25	4	10.5	14	10.4
ทางราชการ	50	60.2	3	25	61	62.9	16	33.4	2*	25	18	47.4	79	58.5
ผู้นำ	10	11.8	2	16.7	12	12.4	5	16.7	2	25	7	18.4	19	14.1
กรรมการ ธนาคารข้าว	5	5.9	4	33.3	9	9.3	5	16.7	2*	25	7	18.4	16	11.8
อื่น ๆ	5	5.9	0	0	5	5.1	2	6.6	0	0	2	5.3	7	5.2
รวม	85	100	12	100	97	100	30	100	8	100	30	100	135	100

หมายเหตุ

คำถามนี้ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ จำนวนผู้ตอบบ้านโคกกองจำนวนสมาชิก
64 คน กรรมการ 5 คน รวม 69 คน
บ้านแพ่งศรีจำนวนสมาชิก 18 คน กรรมการชุดที่ 1 มี 2 คน (กรรมการ
ชุดที่ 2 มี 1 คน) รวม 20 คน รวมทั้งสิ้น 89 คน

จากตารางที่ 57 แสดงว่า สมาชิกบ้านโลกทองเห็นว่าการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นของธนาคารข้าว ควรให้ทางราชการหรือข้าราชการเป็นผู้แก้ไขร้อยละ 61.0 (จำนวนผู้ตอบ 58 คน ใน 64 คน) รองลงมาตามลำดับ เห็นว่าผู้นำควรเป็นผู้แก้ไขปัญหาร้อยละ 15.8 เห็นว่าควรให้สมาชิกแก้ไขร้อยละ 8.2 ที่เหลือร้อยละ 5.9 เห็นว่าควรให้กรรมการแก้ไข อีกร้อยละ 5.9 เห็นว่าควรรับสมัครสมาชิกเพิ่มเติมเพื่อจะได้ข้าวที่ฝากเพิ่มขึ้น สำหรับกรรมการส่วนใหญ่ร้อยละ 33.3 เห็นว่ากรรมการมีหน้าที่แก้ไขปัญหา รองลงมาเห็นว่า เป็นหน้าที่ของสมาชิกและทางราชการ ร้อยละ 25 เท่ากัน จำนวนน้อยที่สุด ร้อยละ 16.7 เห็นว่าเป็นหน้าที่ของผู้นำ

สมาชิกบ้านแพงศรีส่วนใหญ่ (จำนวน 16 คน ใน 18 คน) เห็นว่าทางราชการควรเป็นผู้แก้ไขร้อยละ 3.4 รองลงมาเห็นว่า เป็นหน้าที่ของผู้นำและกรรมการ ร้อยละ 16.7 จำนวนน้อยที่สุด ร้อยละ 6.6 เห็นว่าเป็นหน้าที่ของสมาชิก กรรมการ และทางราชการ คิดเป็นร้อยละ 25 ของจำนวนคำตอบ และกรรมการชุดเดิมทั้งหมด เห็นว่าเป็นหน้าที่ของผู้นำ

อาจสรุปได้ว่า สมาชิกและกรรมการทั้งสองหมู่บ้านเกือบทั้งหมด (79 คน ใน 87 คน) เห็นว่าทางราชการเข้ามาช่วยเหลือชาวบ้าน อาทิเช่น ทั้งสองหมู่บ้านต้องการให้ทางราชการสนับสนุนข้าวให้เพียงพอกับการยืมเพื่อบริโภค ผู้นำคนใหม่ของหมู่บ้านแพงศรีต้องการให้ข้าราชการชั้นสูงของอำเภอออกไปชี้แจงแนะนำและชักนำชาวบ้านให้มีความสนใจในกิจการธนาคารข้าวมากขึ้น.

5. สภาพการเมืองในระดับหมู่บ้านโคกกอง และบ้านแพงศรี

หมู่บ้านโคกกอง เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ที่จัดตั้งมานาน ชาวบ้านเกือบทั้งหมดมีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านนี้มาโดยตลอด ความสัมพันธ์ภายในหมู่บ้านจึงเป็นรูปความสัมพันธ์ของครอบครัวในกลุ่มเครือญาติขนาดขยาย ดังนั้นชาวบ้านส่วนใหญ่จึงมีความใกล้ชิดกันมาก การทำงานเพื่อส่วนรวมภายในหมู่บ้านได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี สภาพการเมืองภายในหมู่บ้านไม่มีความขัดแย้งกันมากนัก จนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงผู้ใหญ่บ้านซึ่งถือเป็นผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากทางราชการและชาวบ้าน ทำให้เกิดการขัดแย้งเพราะการแย่งชิงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และเกิดการแตกแยกระหว่างกลุ่มเครือญาติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง¹ ซึ่งความขัดแย้งเกี่ยวกับการแย่งชิงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านดังกล่าวมีผลกระทบต่อกิจการธนาคารข้าว ในกรณีกลุ่มที่ขัดแย้งกับกลุ่มผู้ใหญ่บ้านไม่ให้ความร่วมมือในการทำงานของผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งรวมทั้งกิจการธนาคารข้าว โดยไม่เป็นสมาชิกธนาคารข้าว และพยายามชักจูงชาวบ้านคนอื่น ๆ ไม่ให้เป็นสมาชิกธนาคารข้าวด้วย ทำให้ธนาคารข้าวขาดการสนับสนุนจากชาวบ้านกลุ่มนี้² แต่การที่ธนาคารข้าวดำเนินการไปได้ดีนั้นเพราะกลุ่มที่สนับสนุนผู้ใหญ่บ้านมีจำนวนมากกว่ากลุ่มที่ขัดแย้ง

หมู่บ้านแพงศรีเป็นหมู่บ้านขนาดเล็กที่จัดตั้งไม่นาน (ประมาณ 10 ปี) ชาวบ้านส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาจากจังหวัดอื่นและหมู่บ้านอื่น ดังนั้นความสัมพันธ์ภายในหมู่บ้านจึงไม่แน่นแฟ้นเท่ากับบ้านโคกกอง ภายในหมู่บ้านมีความขัดแย้งระหว่างผู้ใหญ่บ้านคนเดิมกับชาวบ้านกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งเป็นชาวบ้านส่วนใหญ่ในหมู่บ้าน ซึ่งผู้ใหญ่บ้านเห็นว่าชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือในการทำงานของตน เช่น การ

¹ สัมภาษณ์ คำไสย์ ชายังกูร, อ้างแล้ว.

² สัมภาษณ์ ทองพูน บุตรศักดิ์, อ้างแล้ว.

สร้าง ยุ้ง/ฉาง ธนาคารข้าว¹ และชาวบ้านเห็นว่าผู้ใหญ่บ้านคนเดิมไม่เอาใจใส่การทำงานในหน้าที่รับผิดชอบ เอาเปรียบชาวบ้านในการทำงานร่วมกัน มักใช้อำนาจกดขี่ข่มเหงชาวบ้านและมีมลทินเกี่ยวกับการเงินของวัดในหมู่บ้านเกี่ยวกับธนาคารข้าวชาวบ้านเห็นว่าผู้ใหญ่บ้านไม่เอาใจใส่ในการทำงาน ทำให้การสร้างยุ้ง/ฉาง ไม่เป็นผลสำเร็จ และไม่ติดตามจับเก็บข้าวที่ไถ่ขี้มไป ตั้งแต่ปี 2522 จนกระทั่งผู้ใหญ่บ้านคนเดิมลาออกจากตำแหน่ง สำหรับผู้ใหญ่บ้านคนใหม่เดิมไม่มีตำแหน่งเป็นกรรมการในหมู่บ้าน แต่ชาวบ้านให้ความเชื่อถือเป็นการส่วนตัวเพราะเคยบวชเรียนเป็นพระมาก่อน มีลักษณะประนีประนอมในการทำงาน ในกิจการธนาคารข้าว ผู้ใหญ่บ้านคนใหม่ก็ใช้วิธีการประนีประนอมชักนำชาวบ้านทั้งที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกธนาคารข้าวช่วยกันสร้างยุ้ง/ฉางและตนเองเสียสละเงินส่วนตัวเช่าที่ดิน ทำให้ชาวบ้านเห็นว่าผู้ใหญ่บ้านคนใหม่มีความสามารถในการทำงานมากกว่าผู้ใหญ่บ้านคนเดิม ในระยะที่ผู้ใหญ่บ้านคนใหม่ฟื้นฟูกิจการธนาคารข้าว นั้น มีความขัดแย้งของกลุ่มผู้ใหญ่บ้านคนเดิมและคนใหม่ที่ปรากฏให้เห็นคือ กรณีปัญหาที่ดินก่อสร้างยุ้ง/ฉาง (ที่ผู้ใหญ่บ้านคนใหม่เช่าจากน้องชายของผู้ใหญ่บ้านคนเดิม) เมื่อผู้ใหญ่บ้านคนเดิมลาออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านก็ยุบเลิกเจ้าของที่ดินไม่ให้ที่ดินสร้างยุ้งฉาง และผู้ใหญ่บ้านคนเดิม ลาออกจากสมาชิกธนาคารข้าว โดยให้เหตุผลว่าตนเองมีภาระกิจส่วนตัวมาก ไม่มีเวลายุ่งเกี่ยวกับกิจการธนาคารข้าว³ ซึ่งอาจเป็นจุดขัดแย้งที่จะขยายเป็นความขัดแย้งในรูปกลุ่มได้ และมีผลต่อความก้าวหน้าของธนาคารข้าวบ้านแพงศรีในอนาคต

¹ สัมภาษณ์ สุบิน ชาติ, อ่างแลว.

² สัมภาษณ์ บัว มีเพียร. ถิ่นคำบลุ่มเสา, 9 ธันวาคม 2524.

³ สัมภาษณ์ สุบิน ชาติ, อ่างแลว.

6. ปัญหาและอุปสรรคของ โครงการธนาคารข้าว

โครงการธนาคารข้าวเกิดจากนโยบายของรัฐบาล เพื่อช่วยเหลือราษฎรที่อดอยากขาดแคลนข้าวที่ใช้ในการบริโภคให้มีพออยู่พอกิน การดำเนินงานธนาคารข้าวตามนโยบายของรัฐบาลเริ่มในปี 2519 และจังหวัดต่าง ๆ นำนโยบายธนาคารข้าวไปดำเนินการอย่างจริงจังและแพร่หลายในปี 2522 เป็นต้นมา ในปี 2525 โครงการธนาคารข้าวเป็นโครงการหนึ่งที่สำคัญในโครงการพัฒนาชนบทยากจนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525 - 2529) แต่จากการนำโครงการมาปฏิบัติในพื้นที่ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคหลายประการด้วยกัน ซึ่งผู้เขียนได้ประมวลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์สมาชิกและกรรมการธนาคารข้าว ผู้นำท้องถิ่น ชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิก พ่อค้าคนกลางในท้องถิ่น ชาวราชการในระดับท้องถิ่นถึงส่วนกลางรวมทั้งจากประสบการณ์ของผู้เขียนเอง ซึ่งอาจเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะไม่ใช่ลักษณะที่ครอบคลุมธนาคารข้าวทุกแห่งแต่เป็นการวิเคราะห์พื้นที่ที่ดำเนินการจัดตั้งได้มาก และได้รับการยอมรับจากบุคคลหลายฝ่าย รวมทั้งเป็นการศึกษาจากกระดับท้องถิ่นถึงส่วนกลาง ซึ่งการศึกษาคงกล่าวคงจะมีลักษณะใกล้เคียงกับโครงการธนาคารข้าวส่วนใหญ่ที่พอจะนำมาพิจารณาได้ดังนี้

6.1 ปัญหาการจัดตั้งธนาคารข้าวในแง่ของชาวบ้าน

บทบาทของข้าราชการในการนำนโยบายธนาคารข้าวของรัฐบาลมาปรับใช้ในพื้นที่ที่รับผิดชอบ ข้าราชการเป็นผู้กำหนดรูปแบบโครงการธนาคารข้าว วิธีการดำเนินงาน การจัดสรรงบประมาณ จำนวนธนาคารข้าวที่จัดตั้ง และสถานที่ตั้งโครงการ (ตารางที่ 24 และ 34) ดังนั้นถ้าข้าราชการทุ่มเทความเอาใจใส่โครงการธนาคารข้าว ธนาคารข้าวจะจัดตั้งได้มาก ซึ่งมีผลดีในทันทีที่จะสามารถช่วยเหลือชาวบ้านได้มาก แต่ผลบางส่วนอาจเกิดปัญหาถ้าข้าราชการมุ่งขยายจำนวนธนาคารข้าวแต่อย่างเดียวโดยไม่คำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้าน ที่สำคัญที่สุดคือชาวบ้านเกือบทุกหมู่บ้านมีความต้องการหลักประกันการมี

ชาวบริโกลิในรูปแบบธนาคารข้าว แต่ชาวบ้านยังไม่มีความพร้อมเกี่ยวกับปัจจัย
ในการดำเนินงาน ทำให้การจัดตั้งและการดำเนินงานธนาคารข้าวไม่ประสบ
ผลสำเร็จ เช่น กรณีธนาคารข้าวบ้านแพงศรี ชาวบ้านส่วนใหญ่ยากจนไม่มีข้าว
เหลือเพื่อฝาก หรือมีข้าวที่จะฝากเพียงเล็กน้อย นอกจากปัญหาเรื่องข้าวแล้ว
ยังมีปัญหาที่ทำให้กิจการธนาคารข้าวล่าช้า เนื่องจากในระยะแรกไม่มียุ้ง/ฉาง
จะเก็บข้าว เพราะมีปัญหาเรื่องไม่มีที่ดินสาธารณะ¹ และปัญหาการขาดแคลน
ไม้ที่ชาวบ้านจะต้องสมทบสร้างยุ้ง/ฉาง ทำให้ชาวบ้านตัดไม้โดยไม่ได้รับอนุญาต
และถูกจับกุมจากเจ้าหน้าที่²

จากปัญหาในแง่ของชาวบ้านดังกล่าว ทำให้เกิดปัญหาการจัดตั้ง
ธนาคารข้าวโดยวิธีการบังคับจากบ้านกลาง ๆ ในบางแห่ง โดยไม่ใช้วิธีการ

¹ นโยบายของนายอำเภอเพ็ญ ต้องการช่วยเหลือชาวบ้านโดยจัดตั้ง
ธนาคารข้าวใหม่กรณีที่ตั้งที่บ้านแพงศรีนั้น พัฒนาการอำเภอเพ็ญเห็นว่า
ชาวบ้านยังไม่พร้อมและมีปัญหาเกี่ยวกับที่ดินที่จะสร้างยุ้ง/ฉางทุนหมุนเวียนของ
ชาวบ้าน เวลาและแรงงานที่จะสร้างยุ้ง/ฉางและการจกเก็บข้าวที่กู้ยืมไปไม่
เป็นตามเป้าหมาย อีกกรณีคือ บ้านห้วยวังโตน ตำบลสุขสำราญ ที่ชาวบ้านส่วนใหญ่
มีอาชีพรับจ้าง ในภาวะปกติ ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่มีข้าวบริโกลิตลอดปี เมื่อ
จัดตั้งธนาคารข้าวและให้ข้าวเป็นทุนก่อตั้งธนาคารข้าวแล้ว ปรากฏว่าสมาชิกที่กู้ยืม
ข้าวไปไม่สามารถชดใช้ข้าวคืนได้ ทำให้ธนาคารข้าวที่จัดตั้งขึ้นประสบความ
ล้มเหลว สัมภาษณ์ บุญลือ เชื้อหอม, พัฒนาการอำเภอเพ็ญ (เค็ม)

28 สิงหาคม 2524.

² สัมภาษณ์ สุบิน ชาติ, อ่างแล้ว.

พัฒนาชุมชนในการทำงานร่วมกับชาวบ้านในรูปพลังกลุ่ม ทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ชาวบ้าน หรือบางแห่งก็มีข้อบกพร่องจากข้าราชการผู้ปฏิบัติงาน (เช่นกรณีธนาคารข้าวแห่งหนึ่งในจังหวัดลำพูน สร้างยุ้ง/ฉางแล้วไม่มีข้าวจะเก็บเพราะชาวบ้านยังไม่พร้อมจะฝากข้าวเป็นทุนดำเนินการ¹ หรือในทางตรงกันข้ามกรณีหมู่บ้านโคกกลาง ตำบลเพ็ญ ที่มีผู้ฝากข้าวจำนวนมากแต่ไม่ค่อยมีผู้กู้ยืม ส่วนกรณีนโยบายธนาคารข้าวของจังหวัดอุดรธานีที่จะจัดตั้งธนาคารข้าวให้ไ้จำนวนมากตามเป้าหมายอาจเกิดปัญหาข้าราชการ เร่งรัดบังคับกลาย ๆ ซึ่งจังหวัดพยายามกำชับให้ข้าราชการผู้ปฏิบัติงานใช้วิธีการพัฒนาชุมชน² ดังนั้นบทบาทข้าราชการในการจัดตั้งธนาคารข้าวกับความต้องการและความพร้อมของชาวบ้านจึง เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันโดยตลอด

6.2 ปัญหาผู้นำท้องถิ่น

ตามหลักการพัฒนาชุมชน ผู้นำในท้องถิ่นเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการรวมกลุ่มชาวบ้าน และชี้แจงชักจูงชาวบ้านให้พัฒนาท้องถิ่น เช่นเดียวกับโครงการธนาคารข้าว ที่ผู้นำท้องถิ่นก็มีบทบาทสำคัญดังกล่าว (ดูตารางที่ 25) ดังนั้นถ้าผู้นำท้องถิ่นมีข้อบกพร่อง ธนาคารข้าวก็มีโอกาสล้มเหลวได้มาก เช่น กรณีธนาคารข้าวบ้านแพงศรี ผู้นำท้องถิ่นคนเดิม (ประธานกรรมการธนาคารข้าว) มีความขัดแย้งกับกรรมการและชาวบ้านเกี่ยวกับผู้ใหญ่วัยไม่เอาใจใส่ต่อหน้าทีอื่น ๆ รวมทั้งเกี่ยวกับธนาคารข้าว เช่น ไม่สามารถสร้างยุ้ง/ฉาง และไม่ติดตามจัดเก็บข้าวที่ใหญ่วัยเป็นคน (ดูเพิ่มเติมจากคำอธิบายตารางที่ 37 และ 35) ทำให้กิจการธนาคารข้าวไม่ประสบความสำเร็จ สมาชิกไม่พอใจในการทำงานและวางเฉย (apathy) ซึ่งผู้นำท้องถิ่นคนเดิมเห็นว่าชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือในการทำงาน สภาพการณ์เช่นนี้ไม่มีเจ้าหน้าที่หรือ

¹ สัมภาษณ์ สุวณีย์ ทองนพ, อ้างแล้ว.

² สัมภาษณ์ สมภาพ ศรีวรรณ, อ้างแล้ว.

บุคคลใดเข้าไปแก้ไขปัญหาดังกล่าวจนกระทั่งผู้นำท้องถิ่นคนเดิมลาออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และลาออกจากประธานกรรมการธนาคารข้าว ทำให้กรรมการธนาคารข้าวยุบไปและกิจการธนาคารข้าวหยุดงัก ผู้ใหญ่บ้านคนใหม่เข้ามาดำเนินการธนาคารข้าวโดยใช้วิธีประนีประนอมกับชาวบ้านทุกกลุ่ม ประกอบกับผลงานที่ผู้ใหญ่บ้านคนใหม่เอาใจใส่อย่างจริงจัง นอกจากนั้นผู้ใหญ่บ้านคนใหม่ยังพยายามชักจูงชาวบ้านให้เป็นสมาชิกธนาคารข้าว ในการสร้างยุ้ง/ฉาง จึงได้รับการยอมรับและการให้ความร่วมมือจากชาวบ้าน (ตารางที่ 37)

ปัญหาเกี่ยวกับผู้นำท้องถิ่นอีกประการหนึ่งคือ ผู้นำท้องถิ่นไม่ได้ทำงานเป็นกลุ่ม เช่น ความสำคัญของผู้นำท้องถิ่นคือผู้ใหญ่บ้านเพียงคนเดียว (ตารางที่ 35) ความรู้สึกของผู้นำท้องถิ่นที่ตนต้องทำงานหนักกว่าคนอื่น ไม่มีความเสมอภาคในการทำงาน และตนเองเสียเวลาท่ามาหากิน (ตารางที่ 42 และ 44) จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านพบว่าผู้นำกลุ่มอื่น ๆ เช่น พระ หรือ ครู ไม่มีบทบาทเป็นกลุ่มผู้นำของธนาคารข้าว ลักษณะความสัมพันธ์ของผู้นำท้องถิ่นกับชาวบ้านแบบนี้มีปัญหาเกิดขึ้น นอกจากปัญหานำท้องถิ่นเบียดนายทั้งปีภาระหน้าที่ของตนแล้ว ยังทำให้เกิดลักษณะการทำงานที่ขึ้นอยู่กับตัวบุคคล เช่น กรณีบ้านแพงศรี ผู้ใหญ่บ้านขัดแย้งกับชาวบ้าน หรือการลาออกของผู้ใหญ่บ้านทำให้กิจการธนาคารข้าวหยุดงัก หรือกรณีผู้ใหญ่บ้านแพงศรีคนใหม่ทำงานเกี่ยวกับกิจการธนาคารข้าวในการจัดหาที่ดินและการสร้างยุ้ง/ฉาง โดยไม่มีลักษณะการทำงานรูปกรรมการเป็นเวลาถึง 8 เดือน แสดงว่าผู้นำท้องถิ่นถ้าได้รับการยอมรับจากชาวบ้าน ก็สามารถทำงานได้ เนื่องจากการทำงานจะเป็นรูปกรรมการหรือไม่ก็ตามไม่เป็นประเด็นสำคัญสำหรับชาวบ้านเท่าใดนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับหมู่บ้านขนาดเล็กและมีชาวบ้านจำนวนน้อย การทำงานร่วมกันจึงขึ้นอยู่กับความเห็นชอบของชาวบ้านเป็นสำคัญ

6.3 ปัญหาเกี่ยวกับการทำงานของกรรมการ

การทำงานของกรรมการธนาคารข้าวทั้งบ้านโคกก่องและบ้านแพงศรี มีปัญหาเกิดขึ้นหลายด้าน เช่น ด้านส่วนตัวที่กรรมการบางคนเห็นว่า ตนเสียเวลา และรายได้ในการประกอบอาชีพ (ตารางที่ 42) ตนต้องเสียเวลามากกว่าใจรัก สมาชิกคนอื่นโดยไม่ได้รับผลตอบแทนในการทำงาน กรรมการบางคนเห็นว่า ตนไม่สมัครใจเป็นกรรมการแต่ชาวบ้านเลือกเอง (ตารางที่ 41) สิ่งเหล่านี้ เป็นสาเหตุให้กรรมการเกิดความเบื่อหน่ายไม่อยากเป็นกรรมการอีกต่อไป อีกด้านหนึ่งปัญหาที่เกิดจากการทำงานของกรรมการ เช่น การทำงานที่ไม่เท่าเทียมกัน (ตารางที่ 44) ในการแบ่งงานกล่าวคือ ผู้ใหญ่บ้านในฐานะประธานกรรมการ รู้สึกว่าตนทำงานมากกว่ากรรมการคนอื่นทั้งสองหมู่บ้าน ซึ่งอาจเห็นได้จากการ คัดลิจใจในการทำงานของกรรมการธนาคารข้าวที่ผู้นำท้องถิ่นมีบทบาทมาก (ตารางที่ 45) และการที่ประธานกรรมการรับผิดชอบการเก็บรักษาข้าว เป็นกรรมการข้าวผู้เดียวที่ทราบจำนวนข้าวในยุ้ง/ฉาง ข้อสังเกตคือความขัดแย้ง ของกรรมการธนาคารข้าวทำให้กิจการธนาคารข้าวมีอุปสรรค คือ ในกรณี ธนาคารข้าวบ้านแพงศรี ประธานกรรมการ (ผู้ใหญ่บ้าน) ขัดแย้งกับกรรมการ เกี่ยวกับความไม่เอาใจใส่ในการทำงาน (ดังอธิบายในตารางที่ 46) ทำให้การบริหารงานธนาคารข้าวไม่เป็นไปตามความต้องการของชาวบ้าน แต่กรรมการ บ้านโคกก่องไม่มีความขัดแย้งกัน กิจการธนาคารข้าวบ้านโคกก่องจึงประสบความสำเร็จมากกว่าบ้านแพงศรี สำหรับปัญหาที่สำคัญในการทำงานของกรรมการ ทั้งสองหมู่บ้าน มีปัญหาเกี่ยวกับทุนในการดำเนินงานคือ ขาดแคลนและทุนในการ สร้างยุ้ง/ฉาง ทำให้การทำงานของกรรมการไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร

6.4 ปัญหาการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน

เป้าหมายของการพัฒนาชนบทคือ การมีส่วนร่วมของชาวชนบทในการ พัฒนาจนสามารถพึ่งพาตนเองได้ โครงการธนาคารข้าวก็ตั้งอยู่บนพื้นฐานความ

ร่วมมือของชาวบ้าน ทั้งการจัดตั้ง การจัดหาที่ดิน การสร้างยุ้ง/ฉาง การให้
 ชาวเป็นทุนหมุนเวียนและการบริหารงาน ดังนั้นปัญหาการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน
 จึงมีผลกระทบโดยตรงต่อธนาคารข้าว ซึ่งแยกการพิจารณาปัญหาคังกล่าวได้ 2
 ประเด็นคือ

6.4.1 การมีส่วนร่วมของสมาชิก ในกรณีบ้านแพงศรีในสมัย
 ผู้ใหญ่บ้านคนเดิม สมาชิกไม่ให้ความร่วมมือในการสร้างยุ้ง/ฉางและการฝากข้าว
 เพิ่มเติม เนื่องจากกลัวว่าข้าวจะสูญหายไม่มีการตรวจสอบเช่นปีที่ผ่านมา แต่
 เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกให้ความร่วมมือในการสร้างยุ้ง/ฉาง
 กิจกรรมธนาคารข้าวจึงก้าวหน้ามากกว่าเดิม อีกกรณีหนึ่งในกิจกรรมธนาคารข้าว
 ทั้งบ้านโคกก่องและบ้านแพงศรี สมาชิกที่มีฐานะดีบางคนที่ไม่เห็นความสำคัญของ
 ธนาคารข้าว เพราะตนมีฐานะมั่นคงไม่มีโอกาสขาดแคลนข้าว และเห็นว่า
 ธนาคารข้าวทำให้ตนยุ่งยากเสียเวลาทำมาหากิน (ตารางที่ 23) และผลตอบแทน
 ของธนาคารข้าวไม่คุ้มค่ากับการที่ตนต้องมีส่วนร่วม จึงไม่ให้ความร่วมมือในการ
 ฝากข้าวจำนวนมากเท่าที่ควร ทำให้ธนาคารข้าวขาดทุนหมุนเวียนแก่ผู้ยากจน¹
 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีบ้านแพงศรีที่ผู้มีฐานะดีมีจำนวนน้อย (แต่ผู้ยากจนมี
 จำนวนมาก) และฝากข้าวจำนวนน้อย ยิ่งทำให้ปัญหาธนาคารข้าวไม่มีข้าว
 เพียงพอในการกู้ยืมทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น

¹ ธนาคารข้าวส่วนใหญ่ในอำเภอเพ็ญไม่มีการเพิ่มทุนหรือการฝากสัจจะ
 ทุกปี ตามหลักเกณฑ์ของอำเภอเพ็ญ คนที่มีฐานะดียังไม่มีการเสียสละในการฝาก
 ข้าวเพื่อส่วนรวมเท่าที่ควร ปริมาณข้าวที่เพิ่มขึ้นเพียงส่วนน้อยนั้นเกิดจากดอกเบี้ย
 ของข้าวที่กู้ยืม ดังนั้นอำเภอจึงมีนโยบายส่งเสริมให้ธนาคารข้าวยึดถือหลักเกณฑ์ที่
 ให้สมาชิกฝากข้าวเพิ่มทุกปี, สัมภาษณ์ ปราโมทย์ สุวรรณศรี, นายอำเภอเพ็ญ
 7 ธันวาคม 2525.

6.4.2 การมีส่วนร่วมของชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิก¹ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ธนาคารข่าามีจำนวนสมาชิกและจำนวนข่าวที่ฝากมีจำนวนน้อย ชาวข่าเป็นทุนหมุนเวียนและขาดแรงงานในการสร้างยุ้ง/ฉาง (เช่นกรณีบ้านแพงศรี) จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกทั้งสองหมู่บ้าน ๆ ละ 10 คน ซึ่งมีฐานะดี ปานกลาง และยากจน³ ปรากฏว่าชาวบ้านเหล่านี้ 17 คน ใน 20 คน เห็นว่าธนาคารข่ามีความสำคัญต่อตนในกรณีที่ดินขาดแคลนข่าว ที่เหลือ 3 คน ไม่เห็นความสำคัญ เพราะตนมีฐานะมั่นคง ส่วนสาเหตุที่ไม่เป็นสมาชิก ชาวบ้านแพงศรีตอบว่าไม่ชอบผู้นำ 3 คน เห็นว่าธนาคารข่าไม่มั่นคง 3 คน เห็นว่าตนไม่มีที่ดินจึงไม่มีข่าวจะฝาก 3 คน อีกคนเห็นว่าการข่าอยู่ยากลำบากสำหรับชาวบ้านโคกกองเห็นว่าตนเองไม่มีที่ดิน ไม่มีข่าวจะฝาก มีธุระส่วนตัว และเห็นว่าธนาคารข่าไม่มีความสำคัญต่อตน จำนวนผู้มีความเห็นอย่างละ 2 คน เท่ากัน ที่เหลือ 2 คน คนหนึ่งเห็นว่าธนาคารข่าจะไม่มั่นคง และอีกคนตอบว่าตนเคยเป็นแต่ต่อมาไม่เป็นเพราะข่าวที่ฝากไว้หายไป ดังนั้นการที่ชาวบ้านไม่เป็นสมาชิกแต่ไม่มีหลักประกันเช่น ที่นา และข่าวที่จะฝาก ยกเว้นบ้านแพงศรีมีปัญหาที่สำคัญคือปัญหาเกี่ยวกับผู้นำและเกรงว่าธนาคารข่าไม่มั่นคง เช่น กรณีไม่มีการจัดเก็บและตรวจสอบข่าวในธนาคารข่าในปี 2522 - 2524

¹ จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดตั้งและดำเนินการโครงการธนาคารข่าของอำเภอเพ็ญมาโดยตลอด พบว่าชาวบ้านประมาณร้อยละ 99 ไม่อยากเป็นสมาชิกธนาคารข่า เพราะเกรงว่ารัฐและข้าราชการจะยึดข่าวที่ชาวบ้านเก็บไว้เต็มยุ้ง/ฉาง ธนาคารข่าเหมือนกับประเทศลาวในปัจจุบัน หลังจากรัฐบาลได้เข้าไปชี้แจง 2-3 ปีแล้ว ก็ยังมีชาวบ้านบางส่วนที่เข้าใจเช่นเดิม ซึ่งยังคงชี้แจงอีกต่อไป. อ้างจาก สัมภาษณ์ คำไสย ชาวยิ่งกุล, อ้างแล้ว.

² สัมภาษณ์ ชาวบ้านโคกกองที่ไม่เป็นสมาชิกธนาคารข่าจำนวน 10 คน, 11-12 ธันวาคม 2524,

สัมภาษณ์ ชาวบ้านแพงศรีที่ไม่เป็นสมาชิกธนาคารข่าจำนวน 10 คน 14-15 ธันวาคม 2524.

6.5 ปัญหาพื้นฐานของชาวบ้านกับการดำเนินงานของ ธนาคารข้าว

ปัญหาพื้นฐานของชาวบ้านที่สัมพันธ์กับการดำเนินงานของ โครงการธนาคารข้าว เช่น ปัญหาขาดแคลนแหล่งน้ำ ปัญหาขาดแคลนที่ดิน ปัญหาผลิตค่า เป็นต้น (ตารางที่ 14) ปัญหาเหล่านี้ทำให้ชาวบ้านที่ยากจนไม่สามารถเป็นสมาชิกธนาคารข้าวได้แม้ว่าจะเป็น เนื่องจากไม่มีที่ดินหรือไม่มีข้าวเหลือพอที่จะฝาก หรือแม้เป็นสมาชิกได้ จำนวนข้าวที่จะฝากก็น้อยและฝากไม่ต่อเนื่องกันทุกปี ทำให้ธนาคารข้าวไม่มีทุนหมุนเวียนเพิ่มขึ้น หนึ่งในกรกฎัยืมข้าวชาวบ้านที่ยากจนจะกู้ได้น้อยไม่เพียงพอแก่ความจำเป็น เพราะกรรมการเห็นว่าผู้ที่ยากจนมีความสามารถต่ำที่จะส่งข้าวกู้ยืมพร้อมดอกเบี้ย และถ้ากรรมการให้กู้ยืมได้มากตามความจำเป็น จะทำให้สมาชิกอื่น ๆ ไม่พอใจ เพราะเห็นว่าผู้ที่ฝากข้าวมากควรกู้ได้มากกว่าผู้ที่ฝากข้าวน้อย ดังนั้นผลประโยชน์จากธนาคารข้าวจึงไม่ตกแก่ผู้ยากจนตามวัตถุประสงค์ของธนาคารข้าวอย่างแท้จริง ปัญหาความยากจนยังเกี่ยวเนื่องกับผลการดำเนินงานของธนาคารข้าว เช่น กรณีธนาคารข้าวบ้านแพงศรี สมาชิกยากจนมากกว่าบ้านโคกก่อง (ตารางที่ 1 และ 6) ทำให้มีข้าวฝากในธนาคารน้อยกว่า แต่มีผู้ยืมมาก (ตารางที่ 9 และ 20) หรือแม้แต่ธนาคารข้าวบ้านโคกก่อง ผู้มีฐานะดียังฝากข้าวน้อย ดังนั้นธนาคารข้าวทั้งสองหมู่บ้านจึงประสบปัญหาไม่มีข้าวเพียงพอให้สมาชิกกู้ยืม สมาชิกบางคนจึงกู้ยืมจากแหล่งอื่น เช่น พ่อค้าคนกลาง ญาติ และธนาคารข้าวหมู่บ้านอื่นและชาวบ้านที่ยากจนยังหวังพึ่งพาทางราชการให้สนับสนุนให้ข้าวเป็นทุนแก่ธนาคารข้าว ซึ่งก็หมายความว่าธนาคารข้าวที่มีลักษณะดังกล่าวนี้เป็นเพียงแหล่งหาข้าวมาเพื่อให้บริการอีกแหล่งหนึ่ง นอกเหนือจากแหล่งอื่นที่มีมาแต่เดิม

ข้อสังเกต หากปัญหาพื้นฐานเหล่านี้ยังไม่ได้รับการแก้ไขทุนของธนาคารข้าวไม่เพียงพอในการดำเนินการ หรืออาจจะไม่มีข้าวเป็นทุนดำเนินการระยะยาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเกิดปัญหาภัยธรรมชาติชาวบ้านขาดแคลนข้าวบริโภค ชาวบ้านแทบทุกคนประสบปัญหานี้ชาวบ้านส่วนใหญ่ที่ต้องการกู้ยืมข้าวจากธนาคารข้าว (ตารางที่ 16)

แต่ธนาคารข้าวไม่มีข้าวสำรองให้กู้ยืมเพราะผู้ที่ยืมก็ประสบปัญหาขาดแคลนข้าว และไม่มีข้าวจะซื้อมาใช้คืนธนาคารข้าว ปัญหานี้จะทำให้ผู้ที่ไม่ได้กู้ยืมไม่พอใจ อาจลาออกจากสมาชิกหรือลดข้าวที่ฝากลง เพราะชาวบ้านเห็นว่าธนาคารข้าว ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เมื่อเกิดปัญหาขาดแคลนข้าวอย่างรุนแรง .

6.6 ปัญหางบประมาณ

โครงการธนาคารข้าวได้รับงบประมาณสนับสนุนเป็นวัสดุก่อสร้างยุ้ง/ ฉาง ในปี 2519-2524 ไม่มีงบประมาณที่จะจัดตั้งเพื่อโครงการธนาคารข้าว โดยเฉพาะ กรมการพัฒนาชุมชนให้จังหวัดพิจารณางบประมาณจากแผนเงินอุดหนุน (พช.3) ซึ่งเป็นงบประมาณที่มีจำกัดและต้องจัดสรรให้กับโครงการในแผนอื่น อีก 7 แผน ดังนั้นโครงการธนาคารข้าวจึงถูกจำกัดเกี่ยวกับงบประมาณในการ สร้างยุ้ง/ฉาง ทำให้ไม่สามารถจัดสร้างยุ้ง/ฉางให้เพียงพอตามโครงการ¹ นอกจากนั้นในบางพื้นที่ชาวบ้านมีฐานะยากจนไม่มีข้าวเป็นทุนจัดตั้งธนาคารข้าว และรัฐไม่มีงบประมาณสนับสนุนทำให้ธนาคารข้าวไม่สามารถจัดตั้งได้หรือจัดตั้งแล้ว ไม่ประสบความสำเร็จ สำหรับในปี 2525-2526 มีโครงการจัดตั้งธนาคารข้าว 462 แห่ง แห่งละ 152,000 บาท เฉลี่ยอำเภอละ 2 แห่ง กิ่งอำเภอละ 1 แห่ง ซึ่งไม่เพียงพอกับความต้องการของชาวบ้านและไม่มีข้าวเป็นทุนสำหรับหมู่บ้านยากจน² ทำให้โครงการธนาคารข้าวไม่สามารถจัดตั้งและดำเนินงานอย่างไค่ผลเท่าที่ควร

¹ สัมภาษณ์ พิศาล มูลศาสตร์สำหรับ, อ้างแล้ว.

² กรมการพัฒนาชุมชน อยู่ในระหว่างดำเนินงานขอจัดสรรงบประมาณ จัดสร้างยุ้ง/ฉาง ดังกล่าวมาจัดหาข้าวเป็นทุนสำหรับธนาคารข้าวที่จัดตั้งในหมู่บ้าน ที่มีชาวบ้านยากจนอยู่มาก อสงจาก สัมภาษณ์ ชุนพล กุมภีร์, อ้างแล้ว.

6.7 ปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีปัญหาด้านอัตรากำลัง ไม่เพียงพอกับพื้นที่ที่รับผิดชอบ เช่นจำนวนพัฒนากรไม่ครบทุกตำบล นอกจากนั้นการโยกย้ายเจ้าหน้าที่อาจเกิดปัญหาในการปฏิบัติภารกิจต่อเนื่อง¹ สำหรับงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบมีมากกึ่งนั้น ปัญหาเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบอุทิศตนรับผิดชอบต่อหน้าที่เพียงพอหรือไม่ ซึ่งมีผลกระทบต่อการจัดตั้งและการดำเนินการโครงการธนาคารข้าว² อีกประเด็นหนึ่งคือความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับนโยบายและวัตถุประสงค์ของธนาคารข้าวที่ถูกต้องชัดเจน เพราะถ้าเจ้าหน้าที่ไม่เข้าใจแรงจูงใจในการจัดตั้งธนาคารข้าวโดยไม่คำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมทั้งชาวบ้านและทรัพยากรในพื้นที่ก็จะเกิดปัญหาความเปลี่ยนแปลงงบประมาณโดยไม่จำเป็น และไม่ตรงตามความต้องการของชาวบ้าน³

สรุป

การนำโครงการธนาคารข้าวมาปฏิบัติตามนโยบายของรัฐในพื้นที่นั้น มีปัญหาและอุปสรรคอยู่มาก ทั้งในด้านที่เกิดจากการจัดตั้งและดำเนินการธนาคารข้าวบางแห่งที่ไม่สอดคล้องกับสภาพพื้นฐานและการมีปัจจัยพร้อมของชาวบ้าน เช่น สภาพความเป็นอยู่ การทำมาหากิน ผู้นำในท้องถิ่น ความร่วมมือของชาวบ้าน และความซัดแย้งภายในหมู่บ้าน อีกด้านหนึ่งคือความสนับสนุนของทางราชการต่อโครงการธนาคารข้าว เช่น การให้วัสดุการสร้างยุ้ง/นาง ให้ข้าวเป็นทุนหมุนเวียน การโยกย้ายข้าราชการทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่อง และงบประมาณ

¹ สัมภาษณ์ สุวนัย ทองนพ, อ้างแล้ว.

² สัมภาษณ์ พิศาล มูลศาสตร์สาทร, อ้างแล้ว.

ไม่เพียงพอในการขยายและส่งเสริมโครงการธนาคารข้าว กล่าวคือ พื้นที่ที่มีสภาพ
 ความพร้อมของปัจจัยพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ สังคม และความร่วมมือของชาวบ้าน
 เมื่อได้รับการจัดตั้งธนาคารข้าวโดยการสนับสนุนของทางราชการอย่างเหมาะสม
 มีแนวโน้มว่าธนาคารข้าวจะประสบผลสำเร็จมากกว่าพื้นที่ที่ขาดความพร้อมของปัจจัย
 พื้นฐาน และความร่วมมือของชาวบ้าน โดยเฉพาะเมื่อขาดการสนับสนุนที่เหมาะสม
 กับสภาพทั่วไปในพื้นที่ ในสภาพพื้นที่ที่มีปัญหาพื้นฐานดังกล่าวทางราชการจัดตั้ง
 ธนาคารข้าว บางแห่งมีลักษณะขอร้องแกมบังคับให้ชาวบ้านร่วมกันจัดตั้ง ซึ่งก่อ
 เกิดปัญหาต่อเนื่องในการดำเนินการธนาคารข้าวต่อมา จากปัญหาดังกล่าวทาง
 ราชการยังขาดการติดตามเพื่อช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาความบกพร่อง
 ในการทำงานของกรรมการ ปัญหาการก่อสร้างยุ้ง/ฉาง ปัญหาการขัดแย้ง
 และความไม่ร่วมมือของชาวบ้าน ซึ่งปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ควรได้รับการพิจารณา
 เพื่อป้องกันเพื่อแก้ไข เมื่อปัญหาเกิดขึ้น ก่อนและหลังการจัดตั้งธนาคารข้าว
 โดยความร่วมมือระหว่างชาวบ้านและข้าราชการ ภายใต้การสนับสนุนจากนโยบาย
 ของรัฐอย่างเหมาะสม โครงการธนาคารข้าวก็จะเป็นโครงการพื้นฐานที่มีลักษณะ
 การพัฒนาและพึ่งพาตนเองของชาวบ้านให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย